सुखाचा किनारा

(सुख-दुःखावरील कवितासंग्रह)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

सुखाचा किनारा (सुख-दुःखावरील कवितासंग्रह)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : मार्गशीर्ष शु. ३, शके १९४७
रविवार, दि. २३ नोव्हेंबर, २०२५

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-995633-8-4

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : **₹** २००/-

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

हा काव्यसंग्रह माझ्या आयुष्यातील एक अतिशय हळवा, अंतःकरणाला भिडणारा, आणि आत्म्याच्या शांत कोपऱ्यातून शब्दरूपात प्रकट झालेला प्रवास आहे. जीवनातील सुख–दुःखाच्या परस्परविरोधी भावनांनी मला जे शिकवलं, ते शब्दांत साठवून ठेवण्याचा हा एक छोटासा प्रयत्न आहे. 'सुखाचा किनारा' लिहिताना मी अनेकदा भ्रमणध्वनी बंद केला, घरातली दिव्याची मंद सावली वाढवली, आणि मनातलं पोकळ, शांत, निर्विचार आकाश स्वतःशी संवादासाठी उघडं ठेवलं. त्या शांत क्षणी शब्द हळुवारपणे माझ्याकडे येत राहिले. कधी हलके, कधी घनदाट, कधी ओलाव्याने भरलेले, तर कधी उजेडाच्या झिलईने चमकणारे.

जीवनात सुखाला आपण शोधत राहतो. ते कुठे आहे, कसं आहे, कोणत्या रूपाने येईल याचा विचार करत करत आपण दिवस खर्च करतो. पण दुःख, जणू परिचित सावलीसारखं, अचानक येऊन खांद्यावर हात ठेवतं. कधी धीर देतं, कधी घाबरवतं, कधी आतल्या पोकळीचा अर्थ सांगतं. सुखाच्या मागे आपण धावतो; दुःख मात्र आपल्याला शोधत येतं. याच भावनांच्या प्रवाहात माझ्या मनाने अनुभवलेले अनेक क्षण शब्दांत उतरू लागले. एका क्षणी जाणवलं की सुखाला कितीही पकडून ठेवायचा प्रयत्न केला तरी त्याची पकड हलकीच असते; आणि दुःख कितीही असह्य वाटलं तरी त्याची सावली क्षणभंगुर असते.

या कवितांपैकी काही कविता एका क्षणात उमलल्या; काही अनेक दिवस, तास, आणि विचारांच्या असंख्य फेऱ्यांतून परिपक्व झाल्या. काही कविता एखाद्या आठवणीच्या कडवट फळासारख्या माझ्या मनात दडलेल्या होत्या; तर काही कविता एखाद्या हसूच्या उबदार किरणासारख्या अचानक माझ्या हातात आल्या. या संपूर्ण प्रक्रियेमध्ये माझ्या मनाने एक गोष्ट प्रकर्षाने जाणवली. सुख जसं मिळतं, तसं ते वाटलं तरच टिकतं; आणि दुःख जसं येतं, तसं ते स्वीकारलं तरच हलकं होतं.

सुखाचा किनारा शोधताना मला कळलं की त्याचा नकाशा प्रत्येकाच्याच मनात आहे. कुणासाठी तो कुटुंबात आहे, कुणासाठी मैत्रीत, कुणासाठी सृजनात, तर कुणासाठी एकांतात. माझ्यासाठी हा किनारा म्हणजे माझे शब्द. मला जाणवलं की मी जेव्हा लिहिते, तेव्हा मी स्वतःला सर्वाधिक समजते; जेव्हा कविता जन्म घेते, तेव्हा तिच्या निर्मितीच्या क्षणी माझ्या आत्म्याला सर्वाधिक शांती मिळते. दुःखाशी संवाद साधताना मात्र मला स्वतःला प्रश्न विचारावे लागले. अनेकदा मनाला विचारायचं झालं 'हे दुःख का?' त्याचं उत्तर कधी मिळालं, कधी नाही. पण एक गोष्ट जाणवली. दुःख माणसाला रिकामं करत नाही; उलट त्याला आतून अधिक दृढ बनवतं. त्यामुळेच या संग्रहात दुःख हे एकटेपणाचं प्रतीक नाही, तर आत्मपरीक्षणाचा मार्ग आहे. या कवितांत तुम्हाला वारंवार दिसेल की मी दुःखाला शत्रू मानलं नाही; त्याला सहप्रवासी म्हणून स्वीकारलं आहे.

या कवितांचं मनोगत म्हणजे माझ्या स्वतःच्या भावनांशी केलेला निखळ, निरागस, नि:संकोच संवाद. त्यात कुठलाही आव आणलेला नाही, कुठलाही आवेश नाही. सुखाच्या लहान क्षणांचं मी जितकं कौतुक केलं, तितकंच वेदनेच्या हलक्या स्पर्शालाही महत्त्व दिलं. कारण मानवी मनाची वाढ या दोघांमुळेच होते. कविता लिहिताना मी अनेकदा थांबले. जिथे शब्द मनापेक्षा वेगळी दिशा घेत होते; किंवा जिथे भावना जास्त बोलत होत्या पण शब्द कमी होते. या थांबण्यातूनच काही कविता अधिक संपुष्टात आल्या, काही पुन्हा नव्याने उमलल्या. हाच लेखनप्रवास मला माझ्या मनाजवळ आणणारा ठरला.

जगण्याच्या प्रवासात मला अनेक चेहरे भेटले. काही स्मिताने भरलेले, काही वेदनेने थकलेले, काही शोधात व्याकुळ, काही शांततेत विरलेले. त्यांच्या भावनाही या कवितांत मिसळल्या आहेत. सुख-दुःख हे केवळ माझे अनुभव नव्हे; ते प्रत्येकाच्या कथा आहेत. त्यामुळेच या पुस्तकातील प्रत्येक कविता वाचकाला स्वतःचं प्रतिबिंब दाखवेल, असा माझा विश्वास आहे.

'सुखाचा किनारा' लिहिताना मला जाणवलेला सर्वात मोठा सत्य म्हणजे सुख कधी दूर नसतं. ते अगदी हाताशी असतं; पण आपण त्याला पाहायला शिकत नाही. आपण दूरवरच्या लाटांकडे बघण्यात व्यस्त असतो; पण किनाऱ्यावरची ओल, पावलांखालील थंड वाळू, आणि डोळ्यांत चमकणारा

निळा प्रकाश लक्षात घेत नाही. म्हणूनच मी या कवितांमधून प्रत्येक वाचकाला सांगू इच्छिते 'सुख शोधायचं नसतं; सुख ओळखायचं असतं.'

दुःखाबाबत माझं मनोगतही तितकंच स्पष्ट आहे. दुःखातूनच सृजन जन्मतं. वेदनेच्या तळातूनच सर्वात निर्मळ कविता प्रस्फुटित होते. या वेदनेतही एक शांतता असते, जी मनाला नव्याने घडवते. माझ्या अनेक कवितांमध्ये तुम्हाला ही शांतता, ही धीरगंभीरता जाणवेल.

हा संग्रह माझ्या आयुष्यातील एक महत्त्वाचं पान आहे. कारण त्याने मला माझ्याच भावनांच्या किनाऱ्यावर आणून उभं केलं. मी हेच शब्दप्रवास वाचकांसोबतही वाटू इच्छिते. कदाचित तुम्हालाही या कवितांमध्ये तुमच्या जीवनातील एखादी लाट, एखादी सावली, एखादी पहाट, एखादा निश्वास सापडेल आणि तोच माझ्यासाठी सर्वात मोठा आनंद असेल.

हा 'सुखाचा किनारा' मी तुम्हाला अर्पण करते. मनाचा नाजूक धागा हातात धरून, अनुभवांच्या लाटांना ओळखत, आणि शब्दांच्या प्रकाशात उभं राहून.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

मानवी जीवनाच्या प्रदीर्घ प्रवासात सुख आणि दुःख ही दोन अनिवार्य छटा, दोन परस्परावलंबी प्रवाह, आणि दोन जुळी भावंडांसारखी सदैव साथ देणारी अनुभूती आहेत. या दोहोंशिवाय जीवनाची गाथा अपूर्णच नव्हे तर दिशाहीन, रंगहीन ठरली असती. आनंदाच्या सुवर्णरेषा आणि वेदनेच्या करड्या छटा यांच्या संगमातूनच व्यक्तिमत्त्वाची अंतर्भावनशक्ती आकारास येते. म्हणूनच ज्येष्ठ साहित्यिकांनी कित्येकदा म्हटले आहे की 'आनंद नसता तर शब्द जन्मले नसते, दुःख नसते तर ते माणुसकीचे झाले नसते.' या गूढ, गुंतागुंतीच्या मानवी प्रवासाचं सौंदर्य, त्यातील चढउतारांची पकड, आणि भावनांच्या किनाऱ्यापर्यंत नेणारी संवेदनशील शब्दयात्रा म्हणजेच हा काव्यसंग्रह 'सुखाचा किनारा'.

जीवन म्हणजे महासागर. त्याच्या लाटा कधी सौम्य तर कधी तुफान होऊन आपल्याला हलवत ठेवतात. लेखक, कवी, कलाकार यांना या लाटांची जाणीव सामान्य माणसापेक्षा अधिक सूक्ष्म पातळीवर जाणवते. त्या जाणीवेचं रूपांतर जेव्हा शब्दांत होतं, तेव्हा कविता जन्म घेते. या संग्रहातल्या कवितांमध्येही अशाच लाटांचा हळुवार स्पर्श आहे. सुखाच्या लाटा किनाऱ्यावर येऊन उगाचच गोंजारतात, तर दुःखाच्या लाटा हृदयाला भेगा पाडतात; पण दोन्हींच्या अनुभवातूनच मन अधिक परिपक्व होतं हे या संग्रहातील प्रत्येक कवितेतून अधोरेखित होतं.

ज्येष्ठ लेखक म्हणून जेव्हा मी या कवितांचे रसग्रहण करत बसलो, तेव्हा सर्वप्रथम जाणवलेली गोष्ट म्हणजे या कविता बनावटीपणापासून, दिखाऊ काव्यार्थापासून पूर्णपणे मुक्त आहेत. त्या अनुभवांमधून, जगण्यातून, प्रत्यक्ष जाणवलेल्या क्षणांमधून जन्मलेल्या वाटतात. कवीने सुखाला चिरंतन म्हणून

मांडलेलं नाही; दुःखाला अढळ नियती म्हणूनही नाही. दोन्ही गोष्टींचं संतुलन राखून ज्या सहजतेने काव्यभाव मांडला आहे, ते साहित्यविश्वात क्वचितच दिसतं. या कवितांत 'सुख' हे आदर्श कल्पनेचं, तर 'दुःख' हे फक्त त्रासाचं प्रतिक म्हणून नाही, तर दोन्ही अनुभूतींचा अंतर्मनावर होणारा परिणाम अत्यंत दृढ, परंतु कोमल भाषेत उलगडला आहे.

भारतीय साहित्याची समृद्ध परंपरा सुख-दुःखाच्या द्वैतापासून सुटलेली नाही. संत तुकाराम, ज्ञानेश्वर, बहिणाबाई, कुसुमाग्रज, व. पु. काळे, विंदा, पु. ल. देशपांडे सर्वांनी आपल्या शैलीतून या द्वैताला वेगवेगळे अर्थ दिले. 'सुखाचा किनारा' या संग्रहातील कविता मात्र त्या परंपरेचे अनुकरण न करता तिला पुढे नेणारे नवतेचे वारे घेऊन येतात. या कवितांमध्ये कवीचा आवाज शांत, संतुलित आणि अंतर्मुख आहे. कधी तो किनाऱ्यावर उभ्या लाटांप्रमाणे हलकेच कानावर येतो; तर कधी मनाच्या मध्यावर झंकार करणारा गूढ नाद बनतो.

एक ज्येष्ठ लेखक म्हणून मला जाणवलं की, या कवितांमध्ये आकर्षक वळणं आहेत, पण अतिनाट्यमयता नाही; गहिरे विचार आहेत, पण गुंतागुंतीचा बोजा नाही. त्यांच्या मागे एक प्रगल्भ जाण, विचारांतील पारदर्शकता आणि अनुभूतीची शुद्धता जाणवते. कविता लिहिणं म्हणजे केवळ शब्दांची रचना नव्हे; ती म्हणजे आपल्या मनातील अवकाश शब्दांना उपलब्ध करून देणे. कवीने आपल्या मनाचा किनारा उघडून वाचकाला या 'सुखाच्या किनाऱ्याची' सफर घडवली आहे.

कवितांमध्ये सुख कधी नाजूक कळीप्रमाणे उमलतं; तर दुःख कधी आत्म्याच्या पायरीवर बसून शांतपणे बोलतं. कवीने या दोन्ही भावांना आपली स्वतंत्र ओळख दिली आहे. काही कवितांत सुख अचानक भेटलेली पहाट आहे थोडीशी धुक्यात दडलेली, पण प्रकाशाची चाहूल देणारी. काही कवितांत दुःख संध्याकाळीचे क्षितिज आहे. जिथे प्रकाश आणि अंधार एकमेकांना मिठी मारताना दिसतात. या सर्व प्रतिमा अनुभवानं जन्मलेल्या आहेत, त्यामुळे त्या बनावटीविना वाचकाच्या मनाशी तादात्म्य साधतात.

भाषा, प्रतिमा आणि लय या तीनही स्तरांवर या कविता समृद्ध आहेत. कवीची भाषा अतिशय साधी, स्वच्छ आणि मनाला भिडणारी आहे. भावनांची अतिसूक्ष्म कंपनेही जणू या शब्दांत जिवंत होतात. प्रतिमांची निर्मिती इतकी

स्वाभाविक आहे की, एकेक चित्र वाचकाच्या डोळ्यासमोर प्रत्यक्ष उभं राहतं. लय मात्र या कवितांची खरी ओळख आहे. नैसर्गिक, सहज आणि अंतःस्पर्शी. काही कविता वाचताना वाटतं की आपण एखादं मंद, शांत वाद्य ऐकतो आहोत; तर काही कवितांत दुःखाचे ताल जरा खोल आणि गंभीर होऊन येतात.

कवितांमध्ये कवीचं तत्त्वज्ञान ध्वनित होतं. सुख क्षणिक आहे म्हणून त्याला पकडून ठेवता येत नाही, आणि दुःख शाश्वत नाही म्हणून त्यापासून पळून जाण्याची गरज नाही. दोन्ही भाव मनुष्याच्या जीवनप्रवासाचे दोन आवश्यक टप्पे आहेत. त्यांचं सहअस्तित्व मान्य केल्यावरच मन मोकळं होऊ शकतं. कवीच्या शब्दांत, 'सुख दारात बसलेलं असतं, पण आपणच मनाची खिडकी न उघडल्यामुळे ते आत येण्यात संकोच करतं.' हे वाक्य म्हणजे कवीच्या दृष्टिकोनाचं सार आहे.

कवीने दुःखाला नाकारलेलं नाही; उलट त्याच्याशी मैत्री करायची, त्याच्या उपस्थितीला स्वीकारायचं, आणि त्यातून उगवणाऱ्या आत्मबळाला महत्त्व द्यायचं असं सांगितलं आहे. या दृष्टिकोनामुळेच कविता एकांगी राहत नाहीत. त्या फक्त दिलासा देत नाहीत; त्या मनाचा कायापालट घडवतात. वाचक स्वतःचा वेदनांचा प्रवास ओळखू लागतो. काही कविता तर इतक्या वैयक्तिक वाटतात की जणू कवीने आपल्या मनातलेच शब्द उचलून त्यांना सुंदर बांधणी दिली आहे.

कवितांमध्ये आठवणींचा ओलावा आहे, काळाच्या प्रवाहात वाहून गेलेल्या क्षणांचा स्पर्श आहे, आणि भविष्याच्या अस्पष्ट पण आशादायी मार्गांची चाहूल आहे. 'सुखाचा किनारा' हा फक्त शब्दांचा संग्रह नाही; तो मनाला टेक देणारा धीर आहे, थकलेल्या प्रवाशाला मिळणारी शांत झुळूक आहे.

सुख आणि दुःख या दोन्ही भावांची कवने माणसाला बदलतात, त्याची समज वाढवतात. या संग्रहात त्या बदलाची अनुभूती होते. वाचक या कविता वाचताना स्वतःत काहीतरी मिळवत जातो. कधी शांतता, कधी समज, कधी स्वीकार, आणि कधी आनंदाचा हलका नाजूक स्पर्श. आणि हीच एखाद्या उत्तम काव्यसंग्रहाची खरी ओळख असते.

'सुखाचा किनारा' हा संग्रह वाचकाला एक अविस्मरणीय भावयात्रा घडवेल. त्यातील प्रत्येक कविता आपल्या मनाच्या एखाद्या अदृश्य काठाला स्पर्शून जाईल.

काही कविता मनाची जखम चिघळवतील, तर काही तिला मलम लावतील; पण दोन्हीचा अनुभव आवश्यक आहे. सुख-दुःखाच्या या किनाऱ्यावर चालत राहण्याची कला जोपासताना कवीने आपल्याला अखंड प्रकाश दिला आहे. या कवितांमधला हा प्रकाश दीर्घकाळ वाचकाच्या मनात झळाळत राहील, हा विश्वास पक्का आहे.

श्रीमती. उत्तरा मोने
मुंबई

अनुक्रमणिका

१) ओल्या खुणांचे उरती ठसे... १५
२) नसे कोणती उशी मऊशी... १६
३) फुलण्याचं सुख मोठं ... १७
४) ना प्रेमाचे त्या मोल ... १८
५) कन्या सासुराशी जाते ... १९
६) जन्मोजन्मीचे संचित राहील... २०
७) एक उंबरा सदैव राहील ... २१
८) अवीट गोडीचा मेळा ... २२
९) काहीच अर्थ नाही ... २३
१०) कधी ही रात पुनवेची ... २४
११) काटे जागोजाग ... २५
१२) एक कविता जन्मते ... २६
१३) आता कठीण ... २८
१४) उभारू गुढी नव्या दमाची ... २९
१५) मन हिरव्या क्षणांचे ... ३०
१६) क्षणी सुवास सुखाचा ... ३१
१७) आई आईच असते ... ३२
१८) आई नावाचं पुस्तक असलं... ३३
१९) निजानंदाचे कमळ ... ३४
२०) कोरं पान ... ३५
२१) हृदय हे रंगून जाते ... ३६
२२) काय दिवस होते भारावलेले ... ३७
२३) सुखाचे चांदणे पडता ... ३८
२४) नववधूची मोहिनी ... ३९
२५) किती बुडावे नयनसागरी ... ४०
२६) संगत असता मोहिनी ऋतूची ... ४१
२७) वळण आगळे होते ... ४२
२८) पाऊस पडता काही घडता ... ४३
२९) किती जगावे कैसे ... ४४
३०) उघडीप नको आता ... ४५
३१) अंग श्रीरंगाचे व्हावे ... ४६
३२) स्वप्नांची फुलपाखरे येती ... ४७
३३) सुखाचा किनारा ... ४८
३४) अनुरागासी नवे खुमार ... ४९
३५) गुलाब उपवन गुलाबी मळे ... ५०
३६) आई म्हणजे तत्त्व चिरंतन ... ५१
३७) पाऊस गुडूप व्हावा ... ५२
३८) शब्देविण सांगितले ... ५३
३९) मधुर मधुरतम माधुर्याची ... ५४
४०) काळजाचे पिकलेत ओलसर गरे ... ५५
४१) गत आहारी आहे अवस ही ... ५६
४२) आनंदाचा कोळ ... ५७
४३) भरलेल्या मेघांची तोरणे ... ५८
४४) ती शुभांगी पुष्पिका ... ५९
४५) रानात राजा राबाया ये तर... ६०
४६) वर्षाराणीचे चित्र मोहक ... ६१
४७) घ्यावी मानून सेवा माझी ... ६२
४८) महालक्ष्मी तू ... ६३

४९) सोन्या रूप्याच्या पाऊली... ६४
५०) ओंकारा आदि स्वरूपा ... ६६
५१) हिंदोळ्यावर कधी सुखाच्या... ६७
५२) एक मन हरवून जाता ... ६८
५३) आता आली उगवून ... ६९
५४) जगण्याचे पान असावे ... ७०
५५) जगणे खरे असावे ... ७१
५६) नवसूर्याचा उदयगिरी ... ७२
५७) माणूस आपलं जगणं सारं... ७३
५८) रीत कशी मोगऱ्याची ... ७४
५९) तुझ्या इना
ह्ये जगणं भकाऽऽस ... ७५
६०) काळजात दाटू दे
कणभर माया ... ७६
६१) ओसंडून वाहो ही भावमंजूषा... ७७
६२) नववर्षाच्या स्वागताला ... ७८
६३) शब्द येती सोबतीला ... ७९
६४) फुलाफुलांवर पडोत पाय ... ८०
६५) रेखा नव्या उमटल्या ... ८१
६६) गाली हसू तर दुःख पांगते... ८२
६७) ही पाण्याची कहाणी ... ८३
६८) रंग मनाचे सुमन जाहले ... ८४
६९) बिंब असते मूळ हे ... ८५
७०) वेदनेचे आभाळ ... ८६
७१) माझे सुखाचे चांदणे होशील... ८७
७२) आई वेडी एक बेडी ... ८८
७३) चिमण्या स्वप्नातून
रमे आई ... ८९
७४) धुंद मोगऱ्याची धुंदी ... ९०
७५) भावनांचा गलबला ... ९१
७६) साकारु स्वप्न कैसे ... ९२
७७) गवतफुलांच्या
स्मृती ठेवू या ... ९३
७८) आता कुणास सांगू ... ९४
७९) दिसते नवेच स्वप्न ... ९५
८०) सांगा गुलाबवेड्या ... ९६
८१) चुकते जगायचे अन ... ९७
८२) ये पावसा सुखाने ... ९८
८३) सुखा समाधानाचा धनी ... ९९
८४) जग नवे उजवायचे ... १००
८५) तुझा कृष्ण लाभेल तुला ... १०१
८६) नाहलेली जलपरी ... १०२
८७) तुझे येणे वळवाचा पाऊस... १०३
८८) ओंजळीतल्या सुखाला ... १०४
८९) सुख असे का वागते ... १०५
९०) मुखवट्यांच्या बाजारी ... १०६
९१) मनी श्रावण हा राही ... १०७
९२) बाबा एक गल्ला पुन्हा ... १०८
९३) ती पूर्णाकृती होईल ना ... १०९
९४) वेचूया सोने आनंदाचे ... ११०
९५) मागे उर्मिला ठेवली ... १११
९६) चतुर्दशीला पूनव ... ११२
९७) सुख ओथंबून आले ... ११३
९८) जितके जगणे
उजळ उजळणे ... ११४
९९) तूच सांभाळी प्रभो रे ... ११५
१००) भुरळ भुरळते कधी कधी ... ११६
१०१) हुंदके आले तरी ... ११७
१०२) वाट डोंगरी वळती ... ११८
१०३) राधा संपली नाहीच ... ११९
१०४) पहा दिव्यांचे रिंगण ... १२०
१०५) जगणे ते खरे ... १२१

(१)
ओल्या खुणांचे उरती ठसे

ओल्या खुणांचे उरती ठसे
अन दुःख उरते सदाची कसे
ती ओल मायेची राहते मनी
जखमांना ओल्या लपवे कुणी

नात्यांचा ओलावा पापणी ओली
ओल्या आठवणी अन पाठवणी ओली
ओल्या दवांची पहाऽऽट ती ओली
ओल्या कळ्यांची उमलवाटही ओली

ओलेत्या भुईचे गर्भा धारणे
बीजातून ओलावी कोंब अंकुरणे
ओल्या नदीच्या खुणा ओल भरल्या
तीरावर पावलांच्या नक्षीने भरणे

तृषार्त चोचीतले चातकपण ओले
आईच्या डोळ्यातील वात्सल्य ओले
नको कोरडे काही ते रूक्ष होते
मन ओले चिंब प्रीत बोल किती ओले

ओल्याशा देहातील चैतन्य ओले
ओल्या अंतःकरणी आत्मभान ओले
जगण्यातील जगणे हे सदा ओले ओले
मरताना कंठातील थेंब चार ओले

दि.०८/०१/२०२४
रात्री १०.५९ वा.

(२)
नसे कोणती उशी मऊशी

नसे कोणती उशी मऊशी
निवांत झोपाया
जगात आहे विवेक केवळ
शांत नीज याया

किती करावे काम दमावे
झोपवी तो निश्चिंत
सदा सोबती असेल तो जर
नसे कोणती भ्रांत

कधी कुणाचे काही न घेता
आपुल्याने हो तृप्त
नसे कोणते दुःख कशाचे
असलेले हो लुप्त

जगणे सुंदर देणे असते
नको घेण्या हव्यास
लोभ मोह अन व्यर्थ अहंता
विवेक जाळी खास

असू द्या कायम गाठीशी हा
अमूल्य ऐसे धन
ताण तणाव ना कुठले असतील
राजे राहील मन

दि.०७/०१/२०२४
दुपारी ०४.०१ वा.

(३)
फुलण्याचं सुख मोठं

कसं जमतं फुलांना
रोज नव्याने उमलणं
झुळूक हलकी असली तरी
हिंदोळ्यावर झुलणं

माहीत नसेल का त्यांना
जगणं थोडं अन लगेच सुकणं
सुंदर कवळ्या देहाला
काही क्षणात मुकणं

मला वाटतं माहीत असेल
नक्कीच सारं काही
फुलण्याचं सुख मोठं
त्यापुढे सुकणं काहीच नाही

डवरून यायचं
कळीचं फूल व्हायचं
ऋतुसंगे सारे ऋतू
भोगत उपभोगत पुढे जायचं

दुःखाचे वारे येतात
कळ्यांच्याही वाट्याला
तरी हसतात स्वागताला बसतात
गिणत नाहीत काट्याला

एकंच ठरवावं जगताना
क्षण आलाय न, कळीचं फूल व्हायचं
आपल्यात रमून जात
संकटांसाठीही भूल व्हायचं

दि. ०२/०१/२०२३
सकाळी ०९.३५ वा.

(४)
ना प्रेमाचे त्या मोल

कळ उठते,
कळते ना कोणाला
ती आत खोलवर दुखते,
ना कळते कोणाला

कोणाचे दुखरे शब्द,
कधी कुणी करते निःशब्द
ज्याचे त्याचे अपसमज,
काळीज होते मज स्तब्ध

कधी कुणी काही तरी बोले,
कधी कुणी बोलणे टाळे
दिसते ना काहीच मजला,
भवितव्य वाटते काळे

ना प्रेमाचे त्या मोल,
जरी भाव मज मनी खोल
कधी वाटत राहते सारे,
सारेच जगती या फोल

उमलण्या आधी कोमेजून,
रोजची स्वप्न हे जातं
मनी उगाच वेडं राहतं,
खरं नसलेलंही जे नातं

दि.१४/०१/२०२३
रात्री ११.४१ वा.

(५)

कन्या सासुराशी जाते

कन्या सासुराशी जाते
जाता पोकळी करते
करताना एक कुळे
कुळ माहेर सोडते

तिच्या जाण्याचा सोहळा
सोहळ्यात सारे गोळा
गोळा उठतो पोटात
पोटचा देताना गोळा

विधी उपचार होती
होती कुलधर्म सारे
सारे निभावून नेते
नेते संगती संस्कारे

हौस पुरवून घेते
घेते हवे ते सगळे
सगळ्यात हक्क तिचे
तिचे वावर आगळे

वसवते एक गाव
गाव एक उसवतो
उसवुनी धागा आत
आत मना निसवतो

तिचा वावर सुखद
सुखद लाडिक ते बाल्य
बाल्य तरळते डोळा
डोळा आसवे हो गोळा

लपवून भावना मी
मी न रडणार आहे
आहे छकुली सुखात
सुख मागणार आहे

तिच्या पावलाशी देवा
देवा आनंद पाकळी
पाकळीत दव राहो
राहो प्रीत भरलेली कळी

कन्या सासुराशी जाते
जाता वळून पाहते
पाहताना गोठे वाट
वाट आठवा वाहते

दि.२५/०१/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

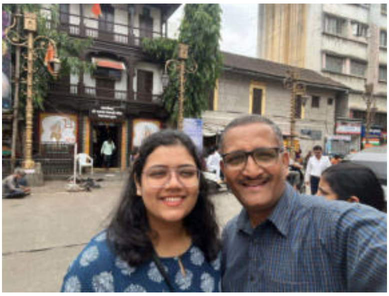

(६)
जन्मोजन्मीचे संचित राहील

क्षण मेंदीचे रंगून जातील
नक्षीत स्वप्ने कोरून येतील
हातावरती सुख संसारी
चित्र देखणे उभरून येतील

येईल जवळी क्षण लग्नाचा
मंडप भरला फुलून जाईल
सगेसोयरे आप्त स्वकीय हे
सनई मंगल सूर ही गाईल

प्रिये लाडके माझे छकुले
सप्तपदीची ऐकून वचने
जीव सुखावेल पाहून सारे
सारे लाभू दे तुला मागणे

आनंदाच्या लहरींवरती
असे सोहळे झुलतील बाळे
पाठवणीच्या क्षणात मन हे
कसेबसे मग मला सांभाळे

कधीही न हे मिटतील आठव
कधीच मेंदी पुसट न होईल
मनात सारे उमटून येईल
जन्मोजन्मीचे संचित राहील

दि.२९/०१/२०२४
सकाळी ०८.१८ वा.

(७)
एक उंबरा सदैव राहील

लेक चालली सासरघरला
आठवणींचा शेला विसरला
कुठून कोणती जुळती नाती
विवाहदिन हा विशेष ठरला

एका नयनी सुख ये दाटून
एकातून पाठवणी पाणी
दाटून येतो कंठ सारखा
गिळून आवंढे वावरतो आणि

सरसर सरकून जातो पट हा
बालपणीच्या स्मृती दाटती
जन्मापासून पुन्हा मी जगतो
क्षण ते सारे उभे वाटती

भेटून घेतो जरी साऱ्यांना
आत आतडे तुटते वेडे
लेक द्यायची माहीत परक्या
न सोडवावे मधुर हे कोडे

संसाराची स्वप्ने झलकती
तिची पावले वळती सासुरा
जा बाळे जा मिळो सौख्य तुज
सांभाळून घे नवी ही धुरा

क्षणभर वाटे क्षण ती थांबो
कशास पडतो मना मोह हा
एक उंबरा सदैव राहील
वाट पाहता माहेरचा हा
वाट पाहता माहेरचा हा

दि.३१/०१/२०२४
रात्री ०९.११ वा.

(८)
अवीट गोडीचा मेळा

पाणवठ्यावरुनी परतता
परतती रम्य आठवणी
तुझ्या माझ्या क्षणांच्या काठी
मनसरितेची गोठवणी

वाटे येशील तू मागुनी
मागावर माझ्या
हळूच बिलगशील क्षणात मजला
केव्हाही राजा

मनात तेथेच असते मी तर
तुझ्यासवे नदीतीरी
जळात मिसळून प्रतिबिंबेही
प्रीतिपरी बघ गहिरी

भरते घडा लाटेवर झुकूनी
गोडी मधुर रवाची
राधाकिशन प्रीतीचा चाले
सारीपाट नित नवाची

कल्पनेतल्या राज्यामधल्या
माझ्या तुझ्या सुखवेळा
क्षणात उत्साहाने भरतो
अवीट गोडीचा मेळा

दि.०६/०२/२०२४
रात्री ११.२४ वा.

(९)
काहीच अर्थ नाही

कोणास दोष द्यावा,
काहीच अर्थ नाही
केली म्हणून मीही,
त्याची न शर्थ काही ।।

हातात रेखिलेल्या
रेषा पुसून जाता
जाणून घेत जावे
कर्तव्य कर्म काही ।।

येऊन वादळांनी,
करताच ध्वस्त सारे
कोठेच ना मिळावी,
लपण्यास गर्त पाही ।।

दु:खातिरेक होता,
होते कृपा तयाची
येता विनम्र भावा,
मानाने हर्ष साही।।

सांगायचेच आहे,
त्याला तुला कधीचे
घेशील ओळखून,
काहीच व्यर्थ नाही ।।

दि.२७/०७/२०२५
सकाळी ११.१४ वा.

(१०)
कधी ही रात पुनवेची

गुलाबी चांदव्याची
रात आली नभी ही
जणू दारात माझ्या
सखी माझी उभी ही

तिच्या भाळी टिळा आहे
चमकता चांदवा गोल
तिच्या हास्यात मज लाभे
अजबसे सौख्य अनमोल

तिने ल्याली जरा काळी
निशा नावाची जी साडी
आणि वर चांदण्यांची ही
जडवली लुकलुकती खडी

तिच्या केसात सुमनांचा
सुगंधी मोगरी गजरा
मी हरखून जातो का ऐसा
प्रिये तू थांब ग जरा

तिच्या नजरेत रती हासे
तिच्या ओठात मधु भासे
तिला मी पाहतो नुसता
तिचे ते दिसणे हो खासे

असे वाटे न संपावी
कधी ही रात पुनवेची
मला लाभो प्रिया माझी
क्षणाला नित्य नवेची

दि.२२/०२/२०२४
रात्री १०.०० वा.

(११)
काटे जागोजाग

बाग जगाची ही न फुलांची
काटे जागोजाग
वरवर वाटती कारंजी ही
असे मुळाशी आग

कुणी कुणाला गोड बोलते
हेतू कडू हजार
अर्थ लावूनी थकतो मेंदू
मनही हो बेजार

हसऱ्या चेहऱ्यामागे अगणित
दुःखांचे बाजार
वर शृंगारल्या कायेमध्ये
दडलेले आजार

शब्द पांघरून येती माया
कपट उरी किती आत
जन्मभरासाठी धरलेला
सहज सोडे कुणी हात

कळते ना सहजी जगतामध्ये
काळीज खरेखुरे
म्हणून वाटते जीव लावणे
कोणासही हे पुरे

वरपांगी बेगडीच दुनिया
मुखवट्यात मुखडे
भावुक माझ्या सालस ह्रदया
होतील किती तुकडे
तुझे रे, होतील किती तुकडे

दि.०२/०४/२०२४
सकाळी ०९.५३ वा.

(१२)
एक कविता जन्मते

किती मल्मली मनी जन्मली
तू भाव वसने नेसली
सार सारे जीवनाचे
सांगता स्मित हासली

दुःख येते शब्द लेऊन
आर्तता तुज अंतरी
ज्या खुणा दुखऱ्या पुन्हा
त्या बघ विसावुन तुजवरी

लहर आनंदात लहरे
अन विहरतो मोदही
विरह पेटून जाळताना
तू दिलासा रोजही

प्रीत फुलते हलकी हलकी
हलके मन वाऱ्यावरी
तूच येऊन आवेगासी
क्षणी कविते आवरी

नवरसांची भूषणे तुज
भावनांची अर्चना
आत्मरंगाची तुला गे
नित्य मज अभ्यर्चना

रोज येशी तू सुखे सखी
मज कुशीतून पहुडण्या
रोजची मन पंख लेऊन
आसुसते कविते गे उडण्या

सज्ज मी बघ कल्पनेच्या
उंबऱ्या ओलांडण्या
रोज सुंदर रूप नवते
ते तुझे मग मांडण्या

काव्यचित्रातील तू की
चित्र काव्याचे सखी
मी तुझी की तूच माझी
सांग कविते प्रिय सखी

एवढे वाटे मला की
मी नि तू ना वेगळ्या
भावमंजूषेत तूचि
देशी कवनांच्या कळ्या

नाव माझे गाव होते
ते तुझे साम्राज्य जे
मी पुन्हा भुलते तुला की
गोड तुझे अधिराज्य ते

श्वास येतो आणि जातो
एक कविता जन्मते
सार्थकी लागोत माझे
तुजसवे किती जन्म ते

दि.२१/०३/२०२४
सकाळी ०९.१४ वा.
जागतिक कविता दिनाच्या
काव्यमय शुभेच्छा

(१३)
आता कठीण

शब्दबंबाळ घाव मोठे
कोसणे आता कठीण
दुःख देती शब्द जेंव्हा
पोसणे आता कठीण

आत वैरी एक बसतो
खातो जो मज पोखरून
आतल्या जखमा न दिसती
सोसणे आता कठीण

गूज ज्याला सांगणे तो
टांगूनी वेशीवरी
दुरुनी उपहासे करी त्या
खोसणे आता कठीण

घाम गाळून दाम आणता
शांतता जर का नसे
भवनेविण घास तोंडी
ठोसणे आता कठीण

वाटेवरती पेरूनी
काटे सुरुंगाचे पुन्हा
जीवनाचा डोस फुकटा
ढोसणे आता कठीण

दि.०२/०४/२०२४
रात्री ०८.४९ वा.

(१४)
उभारू गुढी नव्या दमाची

नव्या वर्षाची नवीच आली
पहाट नाचत धुंद
उभारू गुढी नव्या दमाची
नवेच जोपासू छंद

सकाळ न्यारी नवी खुमारी
हर्षाची स्फुरणे उसळती
झेंडूची फुले दारी तोरणे
आंब्याच्या पानी मिसळती

सडा संमार्जने रांगोळी शोभे
रंगात उंबरा प्रसन्न भासे
घरीदारी लाट उत्साहाची आणि
तरंग सरिता खुशीची हासे

सुस्नात होऊनी करू उभारणी
ब्रह्मध्वजासवे गुढीची काठी
रेशमी वस्त्रे फुलांच्या माळा
कडुलिंब तुरा, साखर गाठी

धूप दीप लावू ओवाळू तिला
नववर्षाच्या आरंभ दिनी
पुरणपोळी नैवेद्य ठेवू
नव्या सुखाच्या आशाही मनी

द्याव्या घ्याव्या मग शुभकामना
वर्षाच्या प्रारंभी शुद्ध भावना
गुढी उभारू नवोत्कर्षाची
नवोदय मधुमासी चेतना

दि.०९/०४/२०२४
चैत्र शुद्ध प्रतिपदा, क्रोधी नाम संवत्सर,
शालिवाहन शक १९४६ आरंभ
गुढीपाडवा शुभकामना
सकाळी ०९.२३ वा.

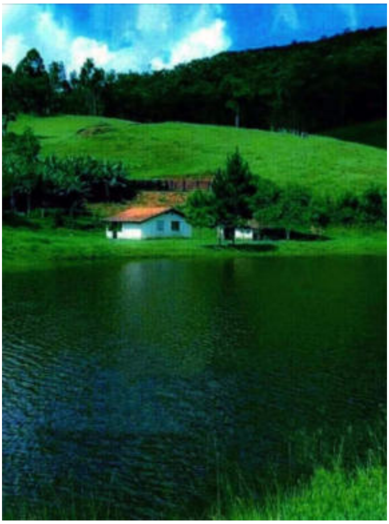

(१५)
मन हिरव्या क्षणांचे

आस हिरव्या तळ्याशी
काठ हिरवे भरले
तृण ताजे हिरवाले
हिरवाई पांघरले

झाडं हिरवे हिरवे
वेली हिरव्या बरव्या
कलिकाही हिरव्याशा
हासू गोडाले झरव्या

लाटा हिरव्या हिरव्या
वाटा हिरवाईतल्या
पायी रेशीम हिरवी
माया मिरवाईतल्या

झाडी हिरवीगार ती
हिरवली गार हवा
पाचू ओसरले किती
रंग हिरवार नवा

नभ हिरवुसलेले
जळ हिरव हिरवे
भुई हिरवी तरवी
सुख हिरवे मिरवे

घरकुल हिरव्याशा
ऱ्हया भऱ्या स्वप्नांचे
घरदार हिरवाळ
मन हिरव्या क्षणांचे
मन हिरव्या क्षणांचे....

दि.१२/०४/२०२४
सकाळी ०८.११ वा.

(१६)
क्षणी सुवास सुखाचा

शिडकावा वळवाचा
हुळहुळणारी माती
गंध ओलसर नवा
सर हलकीशी हाती

गेला तापून हा जीव
आग ओकताना रवी
धारा घामाच्या वाहती
वळवाने आस नवी

आसमंत गंधाळतो
अत्तराच्या दाही दिशा
हुंगताना माती वाटे
किती मानावे त्या ईशा

कसे बदलून जाते
सारे हवेसे वाटते
काया शीतल होताना
मनी वर्षा दाटते

असा वळवसरींचा
पडो पाऊस सुखाचा
दुःख पोळताना देवा
क्षणी सुवास सुखाचा

दि.२१/०४/२०२४
रात्री १०.३० वा.

(१७)

आई आईच असते

माय छत होत जाते
आभाळ गळताना
देह छत्री करते
ऊन्हं झळा झळताना

तिची ऊबदार ऊब
ऋतू कोणताही असो
तिच्या स्पर्शात गोडवा,
नजरेत गाव वसो

तिचा पोलादाचा देह
मन मऊशार लोणी
आई विना देव इथं
डोळा पाहिला का कोणी

तिच्या दिवसात युगे
जाती सामावून रोज
पिल्लांसाठी सोडते ती
किती सहजीच नीज

किती सोसते भोगते
देह झिजवून देते
बीज मायेचे पेरून
स्वतः उगवून येते

सुख मिळावे बाळांना
दुःख डोईवर झेले
देई अमृताचा पान्हा
पीत विषाचे ही पेले

तिचे रूप कोणतेही
माय आई पाखरू की
पशु पक्षी कीडा मुंगी
प्रिय गाय वासरू की

आई आईच असते
तिच्या हृदयी वात्सल्य
माय असते म्हणून
किती विसावते बाल्य

नाही उपमा कशाची
माय लेकरांस जगी
आई नसता जगात,
सारे पोरके ना उगी

आईपण नाही सोपे
देह मन काळीजही
आई आत्म्याचे नाव
परमात्मा तीच ही

दि.१८/०४/२०२४
रात्री ११.५४ वा.

(१८)
आई नावाचं पुस्तक असलं

आई नावाचं पुस्तक असलं
कसं वाचावं कळंचना
झरा मायेचा कुठून व्हातोया
अक्षर प्रेम हे वळचना

रागावती अन जरी कावती
आत तिला ते बोचत जाय
अखंड वात्सल्याच्या धारा
प्रेमळ सरिता असतीया माय

खस्ता खाऊन कष्ट उपसती
पान पुस्तकाचे ती जिव्हाळा
तिची बांधणी पक्की इतकी
किती जन्माचा लावते लळा

तिच्या पुस्तकावरती न नाव
तिचे कोणते नाही गाव
झिजवत जाते अखंड काया
चंदन काळीज सुगंध ठाव

क्षणात करते मोठा त्याग
जीवनी फुलवुन देते बाग
झळा न लागती असता ती
दूर राहते दुःखाची आग

आई नावाच्या पुस्तकातले
जमतील जर का वाचून घे
मंगल सुंदर क्षण मायेचे
फुलापरी ते वेचून घे

आई असता किंमत न कळे
नसता पडते भुई थोडी
काया पुस्तक जाते येथून
अक्षर आठवणी गोडी

डोळ्यामधले आसू पाहून
ती स्वर्गातून मग रडते
आईवाचून पवित्र प्रीती
कुणी न करते बघ अडते

तिच्यावचूनी जगणे निष्फळ
नीरस मन हे लुळे पडते
ती असताना स्वर्ग भुईवर
किमया ऐसी रे घडते

म्हणून ज्यांच्या जवळी हे पुस्तक
भाग्यवान ते या जगती
आई आई हे नाव अगाधची
अमोल ईश्वरी रूपच ती

दि.२३/०४/२०२४
सकाळी ०८.२१ वा.

(१९)
निजानंदाचे कमळ

निजानंदाचे कमळ फुलू दे
समाधान सरोवरी
आत्मानंद हृदयमन्दिरी
स्वर्ग विलसे भूवरी

एक एक पाकळी उमलू दे
दुःख पंक तुडवुनी
परमानंद हा सतत लाभू दे
कोशवृत्ती उडवुनी

अशी उगवता सकाळ प्राची
उजळून दाही दिशा
तेज पसरू दे तमा विसरू दे
जागताना ती जिगीषा

जळ संसारी लाटा कहारी
झोक न जाणे बरे
अहंकाराचा वारा न उपटो
मूळ विसरणे न खरे

जसे हे फुलणे जीवा जीवाचे
तसेच मिटणे आहे
जीवा शिवाचे परम एकदा
मुक्त भेटणे पाहे

दि.३०/०४/२०२४
रात्री ०८.०३ वा.

(२०)
कोरं पान

छान छान असो की
नावडते जगणे मग
आपले आपल्याला
नव्याने कोरे करता यावे जग

पुसता यावे ओरखडे
ओरबाडे मनावरचे
एक खोडरबर आपल्याजवळ
गुपचूप क्षणावरचे

क्षण हवे ते क्षण नको ते
जर का मांडता आले
दुःख सारे साचलेले
मुक्तपणे सांडता आले

मन असं मोकळं करत
दडपणाविना जगता येईल
मनालाच हवं ते
मोकळेपणे मागता येईल

रोज नव्यानं जगण्यासाठी
जीवनाचं रोज कोरं पान
कितीदा नव्याने लिहीत जावे
आयुष्याला आपल्या छान

दि.०२/०४/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

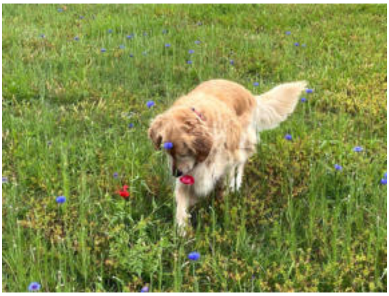

(२१)
हृदय हे रंगून जाते

तूही पडला न प्रेमात यांच्या
फुले चिमुकली गोड
रंग एवढे कोण टाकतो
आकारही अजोड

निसर्ग असतो खरा सोबती
सखा आपुला हितकर
मोहक दृश्ये किती साठवून
घ्यावी मनातच सुंदर

स्पर्श कोवळे हरितृणांचे
मल्मल फुलात दडते
मऊशार ही वाटे पालवी
किमया सदैव घडते

असो उदासी अथवा भकासी
क्षणात संपून जाते
नव्या नव्याशा स्वप्नफुलांवर
हृदय हे रंगून जाते

विसरून आपुले आपुलेपण मग
इथे रमावे वाटे
फुले पाकळ्या रंग खुलुनीया
मनी खुशी ही दाटे

दि.०६/०५/२०२४
सकाळी ०९.३७ वा.

(२२)
काय दिवस होते भारावलेले

सारवण शेणाचं तुझं
अंगणी चालायचं
कधी सडा पडायचा
कधी लिंपण घराचं व्हायचं

तू लक्षुमी घराची
घरावरून तुझा हात फिरायचा
सुगंध मातीचा हुंगून
आसमंतात तो किती उरायचा

संपदा प्रेमाने नित्य
गोधनाची गोठ्यात वसे
आला गेला पै पाहुणा
सुखाने तृप्त होतसे

घराची कळा अंगण सांगते
म्हणत असत पूर्वज सगळे
तू अंगणाला तुझ्या प्रेमाने
बनवत असशी देखणे नि आगळे

इथेच कितीतरी दुःख
बरे झाले भुई लोण लावून
इथेच मनाच्या वेदना
संपून गेल्या मनमोकळ्या गप्पांतून

हे शेणाचे सडे, हे सारवण
हे लिंपण चुलीचं, भिंतींचं लेपण
काय दिवस होते भारावलेले
खेड्यातले आपुलकीचे ते पण

दि.०८/०५/२०२४
सकाळी ०७.४७ वा.

(२३)
सुखाचे चांदणे पडता

सुखाचे चांदणे पडता
मनाला येते का भरती
फळावी आस आसुसली
चकोराची जशी रीती

कळावे त्याचसाठी ही
प्रतीक्षा जन्मोजन्माची
नसावे दुःख का वाटे
जगाया जळमटे त्याची

अमावस दूर सारूनी
कलेने वाढणे होते
ऱ्हासाच्या राती पचवाव्या
पुनव मग अलगदशी येते

दुःख हे ना ठरते कधीही
सुखाचे क्षणही ना उरती
हवे जे वाटते मनुजा
जपाया दो क्षणही पुरती

सुखाचे चांदणे यावे
कुट्ट अंधार असताना
सुखे ही आपसूक पावावी
मनी ध्यानीही नसताना

दि.१५/०५/२०२४
सायंकाळी ०७.१७ वा.

(२४)
नववधूची मोहिनी

सोन हळदीने माखलेली
ही बहाव्याची नवरी
पाहुनी भवताली दिसते
का अशी ती बावरी

रंग कोणी सांडला हा
स्वर्णकांती मोहना
लुभवितो स्वप्नांसवे
का बहावीच्या मना

अंग अंगांवरती पसरे
वर्ख सोन्याचा जसा
अन मुलामा कोणी दिधला
नव सुखाचा हा असा

हासते ती हासते का
मुरक्या मुरक्या लाजते
प्रीत साम्राज्यात नवखी
प्रेम कहाणी गाजते

रंग येतील नवनवे ते
रोज आता जीवनी
नवरोबाच्या मानसीला
नववधूची मोहिनी

दि.१६/०५/२०२४
सकाळी ०८.१८ वा.

(२५)
किती बुडावे नयनसागरी

किती बुडावे नयनसागरी
पुन्हा डुबावे वाटे
अगणित लाटा उसळून येती
मदन पूर जणु दाटे

त्या बुबुळांच्या चंचल पक्षिणी
भिरभिर भिरभिरताना
त्यावर मिचमिच झाक पापण्या
काळजास चिरताना

कशास कज्जल धार लाविली
नजरेला बांधाया
नको बघू तू रोखून ऐसे
धागे पुन्हा सांधाया

मी मरतो रोजच आणिक जगतो
याच लोचनांवरती
किती जुल्मी हे चक्षु खोडीले
अपराध हवेसे करती

हात तुझा मग हाती येता
श्रीकर भासून जातो
तुझ्या रूपाने येई संपदा
सुख वारा हासून गातो

कधी न विसरतो दृष्टी तुझी ही
रोज मला हेरणारी
तू अशी कमलिनी मधुकरास ही
मदनजाले घेरणारी

दि.२१/०५/२०२४
सायं. ०६.४३ वा.

(२६)
संगत असता मोहिनी ऋतूची

मजसी खुणावे वाट हरितसी
सळसळ चैतन्याची
उडून जाती क्षणात दुःखे
सुखे मिळती जणू पुण्याची

पर्वतरांगा धुक्यात लपल्या
आकाशाचे धुरात घर
झडांवरती कोंब कोवळे
नवी जीवने फुलली वर

हिरवळ खाली हासून गाली
खळी पाचूची खुलवीत
सांजसकाळी निसर्गराणी
मोहविते मज भुलवीत

उतरून येती स्वर्गातून मग
आकांक्षा देवत्वाच्या
सतत वाटते शीश झुकावे
पुढती सुंदर दिव्यत्वाच्या

वाट कुठे जाते ही दूरवर
आत आत मजसी नेते
क्षणात माझे एकटेपण हे
संपून कैसे हो जाते

म्हणून रमते मीही हिच्याशी
सांगत मनीच्या गुजगोष्टी
संगत असता मोहिनी ऋतूची
नाही दिसत मी कधी कष्टी

दि.२९/०५/२०२४
सायं. ०६.१२ वा.

(२७)
वळण आगळे होते

आयुष्याच्या या वळणावर
अवचित काही घडते
दिवसा ढवळ्या उघड्या डोळी
स्वप्नं नव्याने पडते

तीच माणसे रस्ते तेही
त्याच जगाच्या रीती
पुन्हा नव्याने उमलून येते
काळजात का प्रीती

एक अबोली खुलून येते
दाहणाऱ्या ग्रीष्मातही
झुळूक अचानक येते शीतल
वेदनेच्या उष्म्यातही

विसरून गेल्या होत्या ज्याही
वाटा दिसून आल्या
विसरून सारे पुन्हा नव्याने
दिशाही हसून आल्या

नजर कोणती गेली भिडून की
नजरबंदी ही झाली
पिंजऱ्यामधली बंधित कहाणी
स्वच्छंदी की झाली

ते डोळे ते शब्द लाघवी
रूप वेगळे होते
ते क्षण वेडे ते मन मोहित
वळण आगळे होते

दि.१०/०६/२०२४
रात्री ०११.५७ वा.

(२८)
पाऊस पडता काही घडता

भिजल्या हाती धारा येती
शीतल थेंबांचे मोती
मोती कसले आनंदाचे
ठेवा माझ्या ते होती

स्पर्श हवेसे थंडाव्याचे
तुषार उडती हर्षाचे
सोसून दुःखे जातील विलया
झेलून स्वागत वर्षाचे

हाती बांगड्या भिजल्या पुरत्या
भिजले तनमन चिंब पुन्हा
अशात करते प्रेमामधला
काळीज मधुर हा गुन्हा पुन्हा

टपटप पडतील स्वर्गामधल्या
अप्सरांचे ओघळमोती
मातीमधुनी चैतन्याची
उगवून येईल मग ज्योती

संततधारा गंधित वारा
सळसळ पानामधली जी
तशात ऐकून घेशील प्रियवर
प्रियतमा काही वदली जी

पाऊस पडता काही घडता
आयुष्याचे वळण नवे
त्या जलधारा मिश्किल गारा
मीलन त्यातच हवे हवे

दि.१५/०६/२०२४
सकाळी ०५.४० वा.

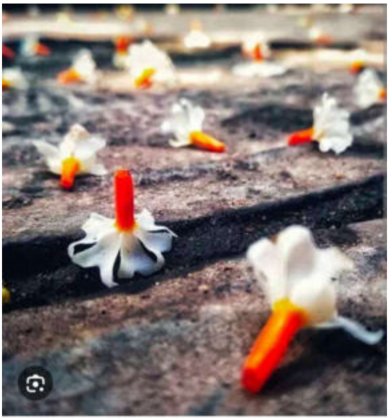

(२९)
किती जगावे कैसे

सडा सांडला प्राजक्ताचा
हळव्या प्रभातवेळी
गंधकोश उघडले कोवळे
नाजुक केशरखेळी

इतकी अलगद कशी कोसळती
शब्द न ओठी येती
मूकपणे का बोलत जाती
स्मृती गाठीशी घेती

जेथून येती जन्माला मग
त्या पदतळी नमताना
जीवन करुनी अर्पित जाती
सुखे खुशी गमताना

काय मनी ते असेल त्यांच्या
किती जगावे कैसे
गंधासाठी जग वेडावून
आस उरावी तैसे

जगणे फुलणे गळणे उमलणे
वेचणे ओघळताना
तसेच हासू वाटून द्यावे
आसू नयनी गळताना

दि.१९/०६/२०२४
सकाळी ०७.३४ वा.

(३०)

उघडीप नको आता

भरलेल्या आभाळाची
उघडीप नको आता
बरसू दे मोकळे ते
भरलेला सरी भाता

टपटप सरसर
कोसळती धारा गारा
आता निवेल युगाचा
आत पोळलेला वारा

जखमांची मोजदाद
कुणी कधी केली नाही
बोचलेले तनमनी
खोलवर व्रण काही

त्याला मिळू दे गारवा
मेघ शीतल तू हो ना
तुझ्या प्रीत वर्षावी
मन घेतंय मागोवा

होत श्रावणाची धार
भादवाचा पूर यावा
विरहाचा पक्षी आता
उडुनिया दूर जावा

दि.२२/०६/२०२४
रात्री ०९.४८ वा.

(३१)
अंग श्रीरंगाचे व्हावे

गुलाबाच्या पाकळीला
गंध गुलाबीच आला
रंग सुगंध आकार
कोणी ठरवून दिला

कोंब कळीचा डोकवे
फांदीवर पानातून
झाड हळूच सुखावे
त्याच्यामुळे की आतून

कळी कळीदार होते
रेशमाचे अंग ल्येत
आवरणा भेदताना
रूप नवे नवे घेत

आत बांधली पाकळी
उमलते अशी काही
तिच्या मनातील सारे
जणु फुलातुन पाही

आता हासऱ्या फुलाला
कोणी छंद मोहवावे
नाविन्याची प्रीत लाभे
अंग श्रीरंगाचे व्हावे

दि.२३/०६/२०२४
सकाळी ०७.२३ वा.

(३२)
स्वप्नांची फुलपाखरे येती

कुठली पुण्ये कशी फळावी
ओंजळीत सुख येताना
नकळत घडते काही ऐसे
कवेत चांदणे घेताना

आकाशातील चंद्र तारका
लुकलूकताना हसतात
फुले सानुली आपसूक हळवी
गंधकोशी मग बसतात

स्वप्नांची फुलपाखरे येती
भावमधुलिका भरण्याला
पहाटवेळी गुंजन खेळी
मनी मोहना स्मरण्याला

आकाशाचे रंग हजारो
पसरून जाती अवकाशी
आणि निशेला जाग रोजची
नक्षत्रांच्या बाहुशी

श्वास मोकळे भरता येतील
दिशा खुल्या दश स्फुरताना
कधी कुणाच्या आठवातुनी
जन्मोजन्मी उरताना

दि.२५/०६/२०२४
सकाळी ०७.५८ वा.

(३३)
सुखाचा किनारा

तुझा हात हाती
चांदण्यात राती
वाट ही नशीली
जळी चांद वाती

इथे पेटलेल्या
विरहास शमवी
तुझे रूप चंद्रम्याच्या
तेजास नमवी

हरित भान स्वप्नील
मनी हुळहुळे जे
स्पर्शातुनी नवखे
प्रेम का खुले हे

प्रिये सांग कोणास
लाभे हा सहारा
जवळी असता तू गे
सुखाचा किनारा

नको शब्द केवळ
भाव हे पुरावे
चांदव्यानेही नको ग
अंबरी झुरावे

मिळो ज्याचे त्याला
मनाचे निवारे
फिरो मानसी वर
सुगंधी फवारे

दि.२७/०६/२०२४
रात्री ०७.३५ वा.

(३४)
अनुरागासी नवे खुमार

तृषार्त धरणीवरती बरसल्या
पाऊसधारा जल्लोषे
कणकण गेला ओलावून हा
अंगोपांगी जल कोशे

थेंब पाणेरी टवटव टपटप
जीवन देती सुकलेल्यां
चैतन्याचे ओघ वाहती
सुख बरसाती मुकलेल्यां

सळसळ सळसळ वाहे धबधबा
झरे नदी होऊन जाती
कीट पतंग नि खग मानुषही
आनंदे जलसुर गाती

अशात हाती हात असावा
प्रियवर कोणी साथीला
दुःख भोगल्या ग्रीष्मालाही
कोंब फुटू दे सुख पातीला

स्वर्ग धरेचे मीलन होता
अंकुर येतील नवजन्मा
पुन्हा नव्याने पल्लव फुटतील
डोलू लागतील नव्या खुणा

चक्र ऋतूंचे फिरते ऐसे
क्षणात शमतील दुःख धुमार
खळी खुलावी कळी उमलावी
अनुरागासी नवे खुमार

दि.२८/०६/२०२४
सकाळी ०९.५२ वा.

(३५)
गुलाब उपवन गुलाबी मळे

गुलाब उपवन गुलाबी मळे
गुलाब फुलले हासत सगळे
चंद्र गुलाबी चांदणेही ते
गुलाबीच भवतालचे खळे

गुलाब रांगांमध्ये गुलाबी
हवा गुलाबी वाहत राही
गुलाबदल ते उमलून येता
गुलाब खुलले गुलशन काही

गंध गुलाबी अत्तरदानी
स्पर्श गुलाबी मंतरलेले
गुलाब येथे गुलाब तेथे
भाग्य गुलाबी अंथरलेले

काट्यांवरती डुलती गुलाब
दुःख सोस बोलती गुलाब
सुख जे हवे ते मिळे कधी
मातीत रुतून घे वदे गुलाब

मनास येई रंग गुलाबी
क्षणाक्षणाला संग गुलाबी
राधा मोहन छंद गुलाबी
प्रेम बहर स्वच्छंद गुलाबी

दि.०७/०७/२०२४
रात्री ०७.१९ वा.

(३६)
आई म्हणजे तत्त्व चिरंतन

ही मायेची छत्रछाया जी
माय शिरावर धरते
जगात सांगा कोण आईसम
स्नेह लेकरा करते

येतील कितीही विपदा भयंकर
देह शस्त्र होतो ना
तिच्या मनातील आशीर्वचनही
अस्त्र बाण होतो ना

तिच्या चिंतनी वात्सल्याची
ओढ सदा जाणवे
आणिक स्पर्शातून तिचा तो
स्वर्ग जणु मानवे

श्वासासंगे लेकरु चिंता
काळजात चालते
जन्मभरी ती निज संततीस्तव
हळूच आसू ढाळते

सुख मागावे केवळ आईने
पिलांसाठी निरंतर
पशु पक्षीण की मानव माय ती
भाव तिचे अजरामर

आई म्हणजे तत्त्व चिरंतन
ईश रूप गोडवा
आई म्हणजे जन्मांतरीचा
बंध निखळ जोडवा

दि.१५/०७/२०२४
रात्री ०९.३६ वा.

(३७)
पाऊस गुडूप व्हावा

धो धो धो धो कोसळताना
भेट कुनाची घेतो
किती युगांचा विरह साहुनी
मीलनास तू येतो

आवर आवेगास पावसा
तुडुंब भरल्या सरिता
बरसून जाशील धुंदीमध्ये
तुझ्या प्रियेच्या करिता

भरून येईल आभाळाचा
ऊर तुझा दाटला
बरसण्यातल्या आनंदाने
चरम भाव गाठला

साक्षी होऊन सृष्टी सारी
शहारली अंगाने
नवे उमलणे नवेच फुलणे
नव्या नवेल्या रंगाने

घेत विसावा देई दिलासा
किंचित विराम घ्यावा
पुन्हा प्रियेच्या बाहुंमध्ये
पाऊस गुडूप व्हावा

दि.१९/०७/२०२४
सकाळी ०८.३२ वा.

(३८)
शब्देविण सांगितले

बोल सख्या तू ऐकत राहीन
शब्द तुझे झेलता
किती दिसांचा अबोल होता
पारिजात बोलका

सुगंध येईल तुझ्या मनातून
प्रीत माझी दरवळता
शब्द जरी मी ना बोलले तरी
मूकभाव तुज कळता

किती सांगणे तुला जे आहे
कानी पंचप्राण
कशास घेतो पुन्हा पुन्हा मग
वदवून सारखी आण

जे जे सुंदर आणि अलौकिक
घडवून देईन आज
शब्द तुझे ते लेऊन येतील
माझ्या मनातील साज

कळेल तुजला सखी ही तुझी
अंतरातली आहे
उघड्या नयनी अथवा मिटुनी
स्वप्नं अनोखे पाहे

बघ कळते का तुला जे आहे
शब्देविण सांगितले
देईन सौख्य जे कधीही प्रिया
तू न मनी मागितले

दि.२१/०७/२०२४
रात्री ११.२२ वा.

(३९)
मधुर मधुरतम माधुर्याची

ओथंबून मग येणे म्हणजे
प्रपात पहावे होऊन
वर्षा होता प्रीतीभरली
मस्त घ्यावे की न्हाऊन

सोडून द्यावे झोकून थोडे
स्वतःस उंचावरुनी
खळखळ अवखळ भावप्रवाह ते
मुक्त मोकळे करुनी

रूप वेगळे स्वरूप होते
निजरूपाची गोडी
अनुरागाची सृष्टी फुलता
लाली उमटते थोडी

मधुर मधुरतम माधुर्याची
ओढ जिवा मग लागे
मन हे वेडे अजून थोडे
वेड्यासम का वागे

क्षणात विरतील ताप युगाचे
पुण्य फळाला येईल
सुखद क्षणांची रेलचेल मग
सुखासुखी बघ होईल
सखया, सुखासुखी बघ होईल

दि.२२/०७/२०२४
रात्री ११.२२ वा.

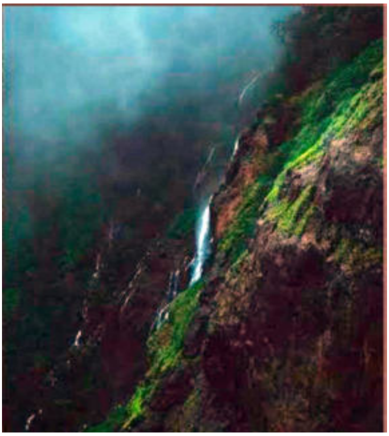

(४०)
काळजाचे पिकलेत ओलसर गरे

डोंगराला जाग आली वाहतात झरे
काळजाचे पिकलेत ओलसर गरे

टणकशा देहावर पावसाचा शेला
मनातुन पर्वत ढगातचि गेला

आली बागडत कशी मिठीतुन राणी
पावसाची कानामध्ये त्याच्या गात गाणी

कोणी कसे फिरकेना उन्हाच्या झळात
एकटाच डोंगुर हा विराण काळात

आता सुखे अंग त्याचे मोहरून गेले
पांग फिटताना डोळे भरभरून आले

दि.२९/०७/२०२४
सकाळी ०८.३१ वा.

(४१)
गत आहारी आहे अवस ही

गत आहारी आहे अवस ही
नाही गटारी बंधू
जपणे आपणा मिळुनी सर्वां
संस्कृतीचा निज सिंधू

आनंदाच्या कारणासाठी
कधी दुःखाला विसरणे
म्हणून मद्या करिशी सेवन
पुरुषा बरे न घसरणे

गत आहारी आहे अमावस
नाही गटारी काही
व्रत वैकल्ये श्रावणातली
तशा आहारा पाही

एक पणती तू हिंदुत्वाची
जर हाताने उजळशील
स्त्रीसवे मग पुरुषांचीही
व्रत वैकल्ये फळतील

नसला प्रकाश जरी चंद्राचा
दीप उजळुनी द्यावे
आयुष्याच्या अंधारातही
पणती होत जळावे

सांगे दिव्यांची आवस ऐकू
संदेशा मौलिक
भारतीय संस्कृती जगातून
आहे किती अलौकिक

दि०३/०८/२०२४
सायं. ०७.३३ वा.

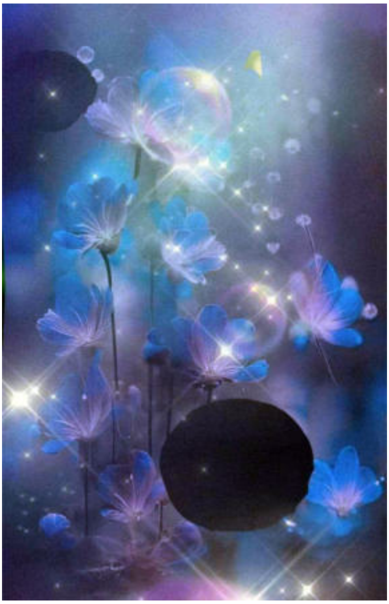

(४२)
आनंदाचा कोळ

कसं सांगू किती किती
विचारांचा घोळ
त्यातूनच काढावा की
आनंदाचा कोळ

उदासीच्या लहरींना
सुखाचा किनारा
दुःख कुठं गेलं शोधा
झाला का पोबारा

असे वाटे कधी कधी
उडुनिया नभी
एक व्हावे चांदणी जी
चमचम उभी

खोल खोल दाबतात
निराशेच्या दोऱ्या
तेव्हा मग खुशालच
करा मोद चोऱ्या

आता मला वाटते की
तवंग सारावा
आत मग ताजा ताजा
जीव की तारावा

दि.२१/०८/२०२४
रात्री ०८.५३ वा.

(४३)
भरलेल्या मेघांची तोरणे

असा पाऊस मोहरून यावा
आयुष्याचा उत्सव व्हावा
थेंब कळ्या सुखाच्या बरसता
दाह पोळता विझून जावा

त्याची वाट किती मी पहावी
जीव कलिका सुकू न द्यावी
आस चातकी उरात राखत
सर अंगावरी ती झेलावी

स्पर्श शीतल गारवे धुंद
स्वप्नं उमलू पाहते मंद
मज हरीचा जडतो छंद
तीरी यमुनेच्या कृष्णगंध

आता जावे कुठे नि कशाला
वर्षा प्रीतीची हृदयी बंद
सारे करता समर्पणाला
अंतःकरणी आनंद कंद

अस्सा पाऊस दवाचा दूत
थेंब मोतीयाचे ओंजळीत
जरा थांबला दडून वेडा
हास हासत कवळ्या कळीत

फुले पावसाची वेचताना
मन ओलावून परिमळे
आठवांच्या नदीला भरते
वर शांत मनी खळखळे

एक पाऊस आत राहतो
कधी कोसळतो कधी नाही
भरलेल्या मेघांची तोरणे
थेंबपाऊस दाराशी काही

दि.२९/०८/२०२४
सकाळी ०७.४९ वा.

(४४)
ती शुभांगी पुष्पिका

पाहिले का गोड गुलाबी
हासणे फुलराण्यांचे
लीला परमेशाची लीली
सूर कोमल गाण्यांचे

अंग अंग कोमलांगी
ती शुभांगी पुष्पिका
कोष भरले मार्दवाचे
राहते पहा खुश ती का

एक सानू झुळुक येता
डोलते ती बोलते
आत दडल्या मूक भावा
जाणते कुणी खोल ते

उमलुनी जगणे कितीसे
सुकणे आहे ठरलेले
तरीही फुलवीत निज मनाला
सुमन अंगणी उरलेले

रंग स्पर्श नि गंध सारे
ओळखीचे वाटते
सौख्य वेडे त्या फुलांच्या
सुरभीतुन मज भेटते

दि.०१/०९/२०२४
सकाळी ०९.३८ वा.

(४५)
रानात राजा राबाया ये तर

लई लई ग्वाड ही भाकर राजा
कष्टानं कमावलेली
मातीत राबून मोत्याचं दाणं
धान्य लक्ष्मी पावलेली

वयाचं काय रं घेऊन बसलास
येळंच न्हाई बघ इचाराला
तांबडं फुटताच जगाया सुरू
डुबताच सुर्व्या निज घराला

राबता राहतोय घरात समद्या
येणारा जाणारा पै पाव्हणा
ठेचा न भाकर कांद्याची जोड
शिदोरी पोटाला खावणा

अद्यात न मध्यात कामास काम
गाळून द्यायाचा बक्कळ घाम
भेटता येता जाता देवाच्या
नावाचा गजर राम राम राम

चोळी न लुगडं कोरभर भाकर
प्यायाला पाणी मग सुखाचा ढेकर
चिंता न कसली काळजी असंल
रानात राजा राबाया ये तर

दि.०३/०९/२०२४
रात्री ११.३२ वा.

(४६)
वर्षाराणीचे चित्र मोहक

पाऊस भरल्या आभाळाला
सपान रंगीत पडलं
भुईवर लाजून फुलाफुलांचं
गोड गुपित हे घडलं

उमलून आल्या कळ्या कोवळ्या
रंग अंगात भरले
लाल, गुलाबी, शुभ्र नि पिवळे
पोपटी गाणे उरले

एक एकटा वृक्ष पठारी
साक्षी होत डवरला
पानोपानी त्याच्याही मग
उत्साह किती हो भरला

अंथरलेली दुशाल मऊ ती
कुसुम पायघडी होते
स्पर्श मुलायम नेत्रसुखाची
अजोड मनघडी होते

आभाळाचे बरस बरसणे
कलिका लतांचे झुलणे
सुरभीनेही मंदमंदसे
आसमंतास भुलणे

नयनांमध्ये जरा भरावे
थेंब दवाचे लोभस
चित्र असे का कुणी काढले
वर्षाराणीचे मोहक

दि.०४/०९/२०२४
सकाळी ०९.५४ वा.

(४७)
घ्यावी मानून सेवा माझी

मयुरेश्वरा गणु मोरया
सुखदायका बाप्पा मोरया
आगमनाने घर आनंदून
नीिीद मंगल मोरया

मोरपिसांची केली शोभा
आरासही तुज स्वागता
सुख नांदून जाते मज दारी
गणराया तू आगता

फुले फळे मोदक नि लाडू
अनारश्यांची मौज
दुर्वा रक्तपुष्पे सजली
जास्वंदाची हौस

कुणी कुणाच्या साठी साकडे
तुज सामोरी घाले
रीत पूजेची अनादिसमयी
परंपरेने चाले

घ्यावी मानून सेवा माझी
अजाण बालक म्हणुनी
तुम्हाविना ना हृदयमंदिरी
स्थापित आहे कोणी

दरवर्षाला येऊन गृही मज
सौख्य प्रदाता तुम्ही
विघ्ने दुरिते हरूनी घेता
तात पिता हो तुम्ही

येती सुजने प्रणाम हेतू
भेटी गाठी रम्य
आशीष घेऊन मन वाटते
प्रत्येकाच्या धन्य

दि.१०/०९/२०२४
सकाळी १०.३२ वा.

(४८)
महालक्ष्मी तू

तुझ्या हळदीकुंकवाचा
आज सोहळा झालाय
सख्या गोतावळा मेळा
दर्शनास की आलाय

हौशा नवश्या बाया आल्या
कशा नटल्या सजल्या
तुला डोकावून पाहती
बाळ राणूल्या सानुल्या

तुझ्या रूपाची मोहिनी
कसं गारुड घालते
भक्ती नकळत तुझी
वाट धरून चालते

काय आणि कसे वर्णू
महालक्ष्मी तू कशी
प्रिया शंकराची गोड
गौर गौराई साजशी

तुझ्या पिलवंडावर
अशी नजर खिळते
गोड मधुर ते भाव
बाल रम्य खिदळते

तीन दिस येऊनिया
माहेरपण जगलीस
देवी असून तू कुणी
माझ्या सारखी वागलीस

ओटी भरते श्रद्धेने
पुन्हा परतून येशी
माझी दुःख दूर सारी
चिंता मिटवून देशी

हळदीकुंकवाच्या राशी
तुझे स्मित लोभसाचे
रूप विसरू मी कसे
खुलले जे तेजसाचे

दि.१३/०९/२०२४
रात्री ११.४७ वा

(४९)
सोन्या रूप्याच्या पाऊली

महालक्ष्म्या म्हणती
कोणी गौराई म्हणती
लेकरांच्या साठी धाव
आई नावाची पणती

आला गणु तुझा इथं
आली धावत पाठीशी
माया ओढवते तुला
वात्सल्यच ग गाठीशी

ये ग ये ग माहेराला
संगे लेकुरांचा मेळा
जरा हौस होऊ दे की
माहेरवाशीणीचा खेळा

आज आलीस घराला
जीव अंथरीन स्वागताला
पायघड्या पंचप्राण
मन टांगीन झुंबराला

तुझी पाऊले रेखीन
सोन्या रूप्याच्या पाऊली
आज आलीस घराला
सुख देत तू माऊली

नवी साडी चोळी आणि
आभूषणे आरासही
फराळाची नवलाई
सुखावती का भासही

तुझ्या आवडीचे सारे
बनवीन व्यंजनांना
आगमने भोजनास
निमंत्रणे सज्जनांना

धूप दीप नि नैवेद्य
आता तांबूल घेशील
पदरात माझ्या कृपा
तुझी सकळ देशील

आऽऽरती करुनियां
दृष्ट काढते तुझी ग
झोळी फाटकी भरावी
तुझ्या कृपेने माझी ग

दि.११/०९/२०२४
पहाटे ०४.२७ वा.

(५०)
ओंकारा आदि स्वरूपा

हे विद्येच्या देवा लिहिशील
भाग्य सुखाचे भाळी
भरून जाऊ दे तुझ्या कृपेने
आयुष्याची थाळी

महाभारता लेखन केले
विद्या चौदा अधीन तुम्हा
कला किती चौसष्ट म्हणती
अवगत असती म्हणे तुम्हा

इवले डोळे नजर पारखी
सोंड वाकडी करता सारखी
कान सुपाचे विशाल दोन्ही
ऐकून श्रुतीही सार्थ फार ती

अवखळ खोड्या गणु बाळाच्या
पार्वतीच्या मुला लाडक्या
मातृभक्त तुजसम ना होणे
एकदंत तू दातांच्या खिडक्या

बुद्धिमान तू मती प्रदाता
रिद्धी सिद्धीच्या स्वामीरूपा
तुज उत्सव हा चालत जाई
तू ओंकारा आदि स्वरूपा

दि.१६/०९/२०२४
रात्री १०.३३ वा.

(५१)
हिंदोळ्यावर कधी सुखाच्या

कुठून आणीशी रंग कोवळे
पोत कोवळी लाली
नवीच येते जन्माला ही
पल्लव नवी नवाली

रेखा त्यावर स्पष्ट उमटती
नसा नसातून रस तो
वाटे भविष्याचे हे मोहक
चित्र रेखितो सरस तो

इवल्या इवल्या पानांवरती
भार भराचा असतो
ऋतू सांडती येती जाती
तरु बहराचा असतो

पुन्हा पहावे वाटे कधी जर
रूप कोवळे तान्हे
शक्यच नाही कधीही असे का
काळ न मागे जाणे

पुढे पुढे ते केवळ पुढती
मुकाट चालत रहाणे
जे जे आहे रेखांकित ते
भाळी भोगत जाणे

हिंदोळ्यावर कधी सुखाच्या
दुःख हेलकावे तर
संचित आपुले गतजन्मीचे
मानून घ्यावे ते तर

दि.१८/०९/२०२४
रात्री ०८.३७ वा.

(५२)

एक मन हरवून जाता

आज कोठे थांबले हे
मन मला कळलेच नाही
का असे घडले की त्याने
थोडेही छळलेच नाही

शांत होते बैसले ते
हृदय कोपऱ्यातून कसे
शहाणे झाले मूल वागे
तेही अगदी मग तसे

हट्ट नाही कोणतेही
कोणत्या ना मागण्या
दुःख झाले म्हणून नाही
देत बसले डागण्या

शब्दही ना बोलले ते
मौन होते सारखे
मनच झाले आज माझ्या
का मनासी पारखे

वाटले माझे मला हे
नाही वागणे चांगले
एक मन हरवून जाता
जीवनच मज पांगले

दि.२६/०९/२०२४
सकाळी ०८.३३ वा.

(५३)
आता आली उगवून

तुझ्या माझ्या हाती आलं
सुखासुखी दान
आयुष्याचं नवं नवं
पालवीचं पान

गेले होते ऋतू सारे
येऊन भराला
उंबऱ्याच्या आत मन
रिकामं घराला

फोल फोल जगण्याचा
डोह खोल खोल
नाही जे मिळाले त्याचे
किती किती मोल

आता आली उगवून
पहाट नवी
मावळू न द्यायची
जी उषा हवी हवी

दि.२८/०९/२०२४
सकाळी ०९.१२ वा.

(५४)

जगण्याचे पान असावे

जीवन म्हणजे पर्ण इवलुसे
जीवनचक्राच्या झाडाचे
गतजन्मीचे संचित मूळ हे
कर्म अनामिक त्या खोडाचे

वृक्ष वाढतो पुण्य पापाचा
पाने लगडून जाती काही
अगणित जन्म जे जीवा लाभती
मानव मंजिरी त्याविण नाही

ऋतू वेगळाले ते येती
काही सुखाचे अन दुःखाचे
अंगी बळ हे हवे झेलण्या
तडाखे अवचित की वादळाचे

हळूच बुद्धी व्हावी ऐसी
दुर्गुण दुष्प्रवृत्ती हो गळावी
नको ते सारे कोरून काढून
हवी ती नक्षी रेखून द्यावी

कुणी न विसरेल ऐसे काही
हे जगण्याचे पान असावे
नक्षीमधल्या रेषांमधुनी
भाग्य आपुले अलगदसे हसावे

दि.१९/१०/२०२४
सायं. ०५.५१ वा.

(५५)

जगणे खरे असावे

आता कुणास सांगा
भेटावयास जावे
प्रत्येक माणसाने
आपुल्याच कोषी रहावे

दुःखास वाट मिळणे
आता कठीण आहे
दुःखास आत दाबून
जगणे दिखाऊ आहे

गेले दिवस ते गेले
गप्पा नि भेटी होती
आले मनी ते बोलू
मनमोकळीच नाती

आता उगाच आखून
का घेतल्यात सीमा
ही बंधने फुकाची
जगण्याचा मार्ग धीमा

हसणे न असते आतून
खळखळ झरे ते आटले
जगण्यात राम नाही
ते बेगडीच वाटले

एकाकीपण उदासी
आतून घेरलेली
माया जिव्हाळा गेला
पोतेरी फेरलेली

जगणे खरे असावे
हसणे तसेच ओठी
आपुलकी वसावी
आभाळाएवढी पोटी

शब्दात जोडण्याचा
मधु गोडवा दिसावा
चेहरा खराखुरा हो
पारदर्शी हसावा

दि.०९/११/२०२४
सकाळी ०८.४३ वा.

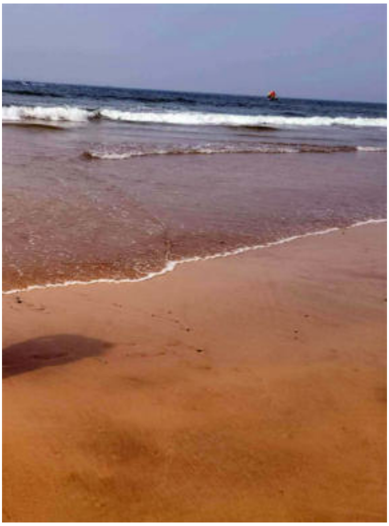

(५६)
नवसूर्याचा उदयगिरी

काठावरती मजा चालते
कोण सागरी डुंबावे
वाळूतील पाऊलखुणा या
जरा जळा तू थांबावे

लाटांवरती लाटा येतील
सुख दुःखाच्या फेसाळूण
येतील आणिक जातील म्हणुनी
नका बसू हातपाय गाळून

मधेच वारा कधी दिलासा
घेऊन येईल आकाशी
कधी संकटे आणून वादळ
घोंघावत जगण्यापाशी

गाज सागरा देशील गंभीर
आत सखोल तू सांग किती
मोजून दिधले श्वास तयाने
परी थांग ना कळे म्हणून भीती

येतील नौका जातील होड्या
कुणी ऐलतीरी पैलतीरी
नव्या जगाच्या क्षितिजावरती
नवसूर्याचा उदयगिरी

दि.१६/११/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

(५७)
माणूस आपलं जगणं सारं

पहिल्यासारखा गारवा आता
गावोगावी उरलाच नाही
थरथरून थंडीमध्ये
हात कुणी धरलाच नाही

शेकोट्यांची ऊब होती
अंगणामध्ये रस्त्यामध्ये
आता फॅशन म्हणून जॅकेट
प्रत्येकाच्या अंगामध्ये

उन उन जेवणासाठी
चुलीभोवती गराडा
गरमागरम भाकरीसंग
चव द्यायचा मस्त खरडा

अंघोळीला सुट्टी व्हायची
गप्पा गरमा गरम
ताटामध्ये वाफाळलेला
भात नरमा नरम

कुडकुडत दात वाजायचे
दिवाळीच्या अभ्यंगाला
फराळ आणि फटाक्यांची
मजा यायची दंग्याला

चुलीतल्या निखाऱ्यांनी
ऐकले होते गूज कुणाचे
शेकता शेकता मन मोकळे
होत असे प्रत्येकाचे

आपलं माणूस कुशीत यायचं
बाळ आईला बिलगायचं
दुःख आपसूक थंडीसवे
आपुलकीने विलगायचं

का असे ऋतू फिरले
बेभरवशी वागणं आहे
माणूस बदलून गेला आहे
सृष्टीला डागण्या देत राहे

कसली थंडी कसली गरमी
पाऊस तर कधीही येतोय
माणूस आपलं जगणं सारं
आपणच विनाशाला नेतोय

दि.२८/११/२०२४
रात्री ११.३८ वा.

(५८)
रीत कशी मोगऱ्याची

हसून उमलत्या मोगऱ्याला
कसे सांगावे दुःख
विरहामध्ये अजून वाढते
प्रिया भेट रुख रुख

त्याला काही माहीत नाही
गंध वेडावतो
प्रिया दूरवर जीव खालीवर
किती तो भंडावतो

वर तापती झळा उन्हाच्या
आत आग विरहाची
तशात उमलून डोलून जातो
रीत कशी मोगऱ्याची

तिच्या कुंतली विराजताना
कर माझे गंधाळती
कितीकितीदा मने नव्याने
सौंदर्यी भाळती

नको हसू तू गोड एवढे
ऐक जरा मोगऱ्या
क्षणास करशील दोघांमधल्या
धुंद सुरभीने साजऱ्या

दि.३०/११/२०२४
०६.३४ वा.

(५९)
तुझ्या इना ह्ये जगणं भकाऽऽस

समदं मळभ दूर सरलं ग
रानारानात बीज पेरलं ग
आता सपान डोळा उरलं ग
लई सुखानं घर भरलं ग

जरासा म्याऽऽऽ टेकलोय हितं
झाडाच्या बुंध्या लगतं
संगतीस कारभारणी रंगतं
चित्र माझ्या मनाजोगतं

सकाळधरणं ही राबतीया
घरादाराला घट्ट सांधतीया
जल्माची चव की रांधतीया
साथ साताची कानी सांगतीया

मनामंदी पालवी फुटतीया
खुशी आपसुक जिवा जुटतीया
माती तरारून उठतीया
थेट काळीज नभ गाठतीया

अश्शी उन्हाची सावली तू ग
माझ्या पोरांची माऊली तू ग
रान लक्ष्मी पावली तू ग
झेलण्या संकट धावली तू ग

तुझ्या डोळ्यात नवीच आस
न्हाई कष्टाची सोडली तू कास
तुझ्या कुशीत मायेची रास
तुझ्या इना ह्ये जगणं भकास
तुझ्या इना ह्ये जगणं भकींीस

दि.१३/१२/२०२४
सकाळी ०७.३९ वा.

(६०)
काळजात दाटू दे कणभर माया

रूप वासुदेवाचं असलं तरी बी
भूक पोटाची मोठ्ठी हाय
दान पदरात माळव्याचं ताज्या
आज बिगीनं टाक ग माय

आता न राहिलं हक्काचं घर
ना अंगण ना गावकुस फार
गेलेल्या पितरांना कोण जुमानील
असलेल्यांना परकं दार

पूर्वजांच्या उद्धारासाठी
वासुदेव गातो उद्धार गीत
पसा पसा दानाची त्याला
रामाच्या पारी भारतीय रीत

आता न पोषाख ना आतला माणूस
कुणाला न कुणाचा खरंच मागमूस
नुसती नात्यात गावात निसर्गात
हटवादानं नाऽऽसधूऽऽस

उभाय मी म्होऱ्यात तुझ्या
सुखाचा शबुत कानावर द्याया
वासुदेव वासुदेव वासुदेव आला
काळजात दाटू दे कणभर माया

दि.२७/१२/२०२४
रात्री ११.४७ वा.

(६१)
ओसंडून वाहो ही भावमंजूषा

दिस शेवटाचा नित्य गोड व्हावा ।
म्हणून चालला, उठाठेवा ।।

किती भोगीयले दुःख नि वेदना ।
जपून ठेवीन, संवेदना ।।

कसे मी मांडावे हिशेब नि ताळे ।
काय मेळविले, काय गमावले ।।

जे जे आले दुःख पदरात वेचू ।
सुखा कवटाळून, मोदभरे नाचू ।।

काय मी मागावे संवत्सर संपता ।
गोड व्हावी देवा, आरंभ सांगता ।।

नव्या दिसासाठी नवी आशा उषा ।
ओसंडून वाहो ही भावमंजूषा ।।

दि.३१/१२/२०२४
रात्री ०७.५७ वा.

(६२)
नववर्षाच्या स्वागताला

नववर्षाच्या स्वागताला
पुजू या गणराजाला
कमलासनी बैसला गणु अन
सेवक गजराज हो झाला

आद्यपूजेचा मान तयाचा
देवही सगळे भजती
या गणराया व्हावे विराजित
विघ्ने दूर सरती

रिद्धी सिद्धीचे स्वामी आपण
शुभंकराचे धनी
पार्वतीनंदन बाळ गजानन
विश्व झुकते चरणी

धूप दीप नैवेद्याची
वेळ आरतीची
द्यावी बुद्धी मती ही शुद्धी
वाणी भारतीची

संकट हरुनी दुरिते तारूनी
काळ सुखे जावा
सकळ सिद्धी कार्याचा सुफळ हा
आशीष हो द्यावा

नवसंवत्सर आनंदाचे
आणि सुखाचे जावो
यश गुण कीर्ती पसरून सुरभित
दहा दिशी राहो

काव्य स्फुरावे कवण झरावे
प्रतिभा उल्हास
साहित्याची नित्यनिर्मिती
जिवास प्रल्हाद

दि.०१/०१/२०२५
सकाळी ०९.३१ वा.

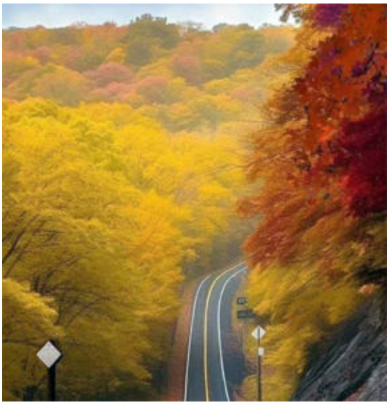

(६३)

शब्द येती सोबतीला

शब्द येती सोबतीला
अर्थ संगतीला
भाव येती काळजाला
ठाव रंगतीला

लाज उमटू येत जाते
हासू गाली राहता
ती खळी का राजते मग
राजसासी पाहता

लोचनांची पाखरे का
भिरभिरु रानी वनी
स्वप्नं होते इंद्रधनुचे
गंध जातो काननी

का तनुवर फुलती काटे
का फुलेही बोचती
का सुखाच्या वाटेवरती
दुःख भारे टोचती

शब्द येती शब्द जाती
शब्द सारे निःशब्द
शब्द म्हणजे गलबला अन्?
शब्द शब्द नुसते शब्द

दि.०७/०१/२०२५
रात्री १०.२१ वा.

(६४)
फुलाफुलांवर पडोत पाय

असे वाहणे असे उगवणे असे
लकाकणे जमेल काय
असे राहणे असेच जगणे
असे चमकणे जमेल काय

कुणी कुणाच्या साठी झुरणे
विनाकारणी जमेल काय
जळून कापूर जैसे उरणे
तरीही हासणे जमेल काय

चंदन संपून जाते उगळून
तरीही सुगंधी जीवन काय
दवबिंदूंचे क्षणात मोती
त्यात मना हे अडकून जाय

रंग कोणते आले नशिबी
सुरंगीत सूर नाहतील काय
ढगात गोळा थेंब धरेवर
नद्या खळखळू वाहतील काय

काटे कितीही असतील तरीही
फुलाफुलांवर पडोत पाय
दुःख मनीचे हवेत वेडे
झणी उडूनी जाईल काय

दि.०८/०१/२०२५
रात्री १०.३० वा.

(६५)
रेखा नव्या उमटल्या

सांगू तुला प्रिया मी
नजरेस दृष्टी लाभे
माझ्यासवे सख्या तुज
सुंदरशी सृष्टी लाभे

जीवन जरी असे ते
जगणे नवेच देईन
देऊन सौख्य तुजला
दुःखे उरात घेईन

कसल्या मनात चिंता
सोडून दे आता तू
बघ मार्ग मोकळा हा
चालून घे जरा तू

भीती अनामी संपो
घे श्वास गंध भरले
वारे नवेच वाहती
सुमधुर सुगंध भरले

घेऊन हात हाती
रेखा नव्या उमटल्या
जन्मांतरीच्या काही
ऋण देणग्या की फिटल्या

दि.१९/०२/२०२५
सकाळी ०८.१९ वा.

(६६)
गाली हसू तर दुःख पांगते

कसली नहाणी थंडच पाणी
रस्त्यावरची अंघोळ कहाणी
गरिबी आपुली आहे तरीही
आनंदाची गाऊ गाणी

तसेच वाटे पडता पाणी
राजमहाली राजा नि राणी
जरी कुठेही न्हालो तरीही
स्वच्छ अंग हे नको ती घाणी

कुठली साबण फेसही कुठला
रंग मातीचा अंगी उमटला
काळे काळे डाग जरीही
जीव समाधानाने नटला

खाण्यासाठी उष्टे मिळते
जीवन काय हे रोजची कळते
सारे सारे विसरून जाऊ
रोज नव्याने जगणे वळते

ये ये भावा अंघोळ घालते
बहीण तुझी मी तुला सांगते
काही असू दे अथवा नसू दे
गाली हसू तर दुःख पांगते

दि.२७/०३/२०२५
सकाळी ०९.३२ वा.

(६७)
ही पाण्याची कहाणी

थेंबाथेंबातून जन्मतो
जीव नवा जणू जेथे
इतुकी शक्ती निसर्ग देतो
जपणे त्याला येथे

थेंबे थेंबे तळे साचते
सुख जगण्याचे लाभे
जल हे जीवन चैतन्याचे
गोड रूप ते राजे

हिरवाईच्या आतून दडली
किती पोषणे त्यात
ब्रह्माण्डाची उत्पत्तीही
सामावली हो जलात

जीव जन्मतो जळात कणभर
मरता घशात पाणी
जगण्या मरण्यासाठी कारण
ही पाण्याची कहाणी

चला वाचवू जीवन आपुले
शुद्ध ठेवणे त्याला
अमृत कोणी इथे प्राशिले
घ्या जल भरला प्याला

दि.०२/०४/२०२५
सकाळी ०९.०६ वा.

(६८)

रंग मनाचे सुमन जाहले

रंग मनाचे सुमन जाहले
तरीही मनातून अथांग रंग
कधी कोणता प्रकटुन येईल
जमते का मनी तू सांग रंग

इतक्या अगणित छटा जन्मती
प्रमेश्वरही पाहून दंग
कुणास कळले सांगा पाहू
खरेखुरे हृदयातील रंग

कधी कशाने उजळून जाती
आनंदाच्या लहरींवर
कधी दुःखाच्या हेलकाव्याने
छटा काळ्या मनडगरींवर

रंग सुखाचे उमटून यावे
म्हणुनी हट्ट करी काळीज चंग
हिरमुसले बेरंग फिके कधी
अनपेक्षित अनाठायी रंग

वरवरल्या रंगातून बुडणे
कधी होळीची रंगाळी
आत वसे श्रीरंग आपुल्या
तर होईल मनरंग दिवाळी

दि.०५/०४/२०२५
सकाळी ०८.५४ वा.

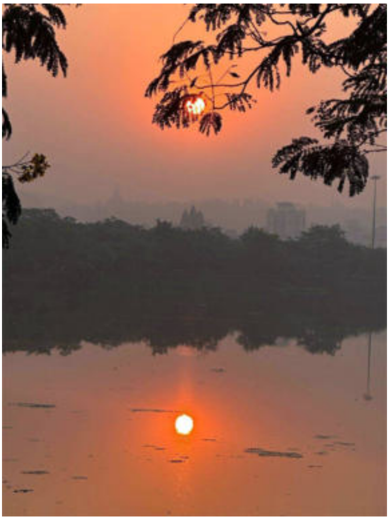

(६९)
बिंब असते मूळ हे

कुठे पाहू खरे बिंब की
जळात पडले प्रतिबिंब रे
कधी कधी सौंदर्याने
बिंबापेक्षा सरस प्रतिबिंब रे

घडते की जे हे असे
निज संततिही हो दिसे
सरस आपुल्यापेक्षाही ती
ठरते कितीदा पहा तसे

चित्रकाराच्या मनी
उमटून येई चित्र जे
कागदावर जे उतरते
सुंदरसे सुचित्र ते

रूप रामकृष्णाचे बाल हे
पाहता सुख लोचनी
काव्य जन्मे जरी मनी परी
माधुरी ये वाचनी

एक ध्यानी नित वसो परी
बिंब असते मूळ हे
कितीही असले सरस तरी
प्रतिबिंब नसते मूळ हे

दि.०८/०४/२०२५
सकाळी ०८.१४ वा.

(७०)
वेदनेचे आभाळ

ढग जमतात दुःखाचे
उदासीचा वारा सुटतो
कोंडलेल्या भावनांचा
आवेगात बांध फुटतो

कसे थांबवावे त्याचे बरसणे
खोल त्याची आर्तता
कुठल्या तरी तीव्र जखमांची
हमसून रडण्यातली पूर्तता

भेसूर गरजतात ते मेघ
विजांचा घाबरवणारा कडकडाट
खुपणाऱ्या घटनांचा
चाले नंगा थयथयाट

झाकोळून जाते तेंव्हा
सारे जणू जगणेच
तरीही सोसून भोगून
आनंदाने वागणेच

आत किती रडते माहितीय का
प्रत्येकाचे वेदनेचे आभाळ
आपापल्या जखमा, व्रण, दुखरे प्रसंग
तडाख्यांचे आघात नि कुणी शब्दबंबाळ

दि.१५/०४/२०२५
सकाळी ०७ ३९ वा.

(७१)
माझे सुखाचे चांदणे होशील

वाटलं मला आता तू
माझे सुखाचे चांदणे होशील
किती अंधाऱ्या राती नंतर
आल्हादाची गाणी गाशील

दैवदत्त अमावस्येच्या
खाईत गर्द दुःखाच्या
आयुष्य मज होरपळले रे
वाटा दावशील सुखाच्या

देईन तुला ऊन साहून
आजही सावलीच दाट
भावसरिता ओथंबलेली
आसुसलेला तिचा काठ

कुठेतरी मनामध्ये
पौर्णिमा उजळली आहे
चांदण्याच्या वाटेवरती
स्वप्नवेली फळली आहे

तुला कळेल का कोणास ठाऊक
चांदण्याचा चंद्र होणं
दुःख माझे दूर नेता
ग्रीष्म दाह मंद्र होणं

दि.१८/०४/२०२५
सकाळी ०७.११ वा.

(७२)

आई वेडी एक बेडी

इवल्याशा पावलांचे
सुख अनमोल
दुनिया आईची फिरे
लेकरांभोवती गोल

श्वास कसे भारलेले
त्याच्या श्वासाने
जगणेच जणू भरे
त्याच्या ध्यासाने

पाजविता पान्हा कान्हा
सुखावीत जाय
किती उपकार त्यांच्या
मुळे घडे माय

चुकलेल्या हुकलेल्या
क्षणांना मागते
आई वेडी एक बेडी
अजब वागते

कुणी म्हणे पाळण्यात
दिसतात पाय
कसेही असले बाळ
माया होत जाय
आई माया होत जाय

दि.२४/०५/२०२५
सकाळी ०८.४९ वा.

(७३)
चिमण्या स्वप्नातून रमे आई

चिमणे चिमण्या मस्त दंगल्या
डहाळीवर झुलत्या
चिव चिव चाले धुंदीमध्ये
ऋतुराण्या फुलत्या

हिरव्या हिरव्या पालवीत का
लपाछपीचा डाव
जागवीत ह्या जाती चिमण्या
सुखासुखीने गाव

त्या असताना जाग सहजशी
नीज चिमणीची होते
चिमणी गाणी गात बाळाची
आई अंगाई गाते

मग येती ह्या चिमण्या राण्या
कथेतल्या नायिका
चिमण्या ओठाच्या बाळाचा
गोड पापा प्रत्येका

चिमण्या जिवनीमधुन डोकवती
चिमणे चिमणे दात
चिमण्या स्वप्नातून रमे आई
चिमण्या पापणी आत

दि. २५/०४/२०२५
सायं. ०६.३८ वा.

(७४)

धुंद मोगऱ्याची धुंदी

धुंद मोगऱ्याची धुंदी
काही उत्तरच नाही
भर उन्हाळ्यातली सुगंधी पर्वणी
काही सरतच नाही

इकडे वाढताना उन्हाच्या झळा,
जीवाची काहिली होते
तेवढ्यात एक झुळूक मोगऱ्याचा
सुरभित चिंब होऊन येते

मग उन्हाचा त्रास म्हणत
कटकट करावी की
मोगऱ्याचा सुवासाने
मनाची करंडी भरावी

देव पण असा महान आहे खरंच
दुःखाचा असह्य उन्हाळा देताना
सुख कुठेतरी मोगऱ्यासारखं हरखून जावं
एक गोड मोहक सौरभ घेताना

म्हणूनच दुःखाचा उन्हाळा
येऊ द्यावा यायचाय तेंव्हा
सुखाच्या मोगर परिमळात
हलकेसे दिलासे मिळतात जेंव्हा

दि.०१/०५/२०२५
रात्री १०.५४ वा.

(७५)
भावनांचा गलबला

नभ दाटले दाटले
मग आभाळ फाटले
आत एक माझ्या वेड्या
मला काहूरा गाठले

सोशीयेल्या तापलेल्या
संसाराच्या किती झळा
आत उठतात किती
वेदनेच्या खोल कळा

जखमांच्या वणामध्ये
जगलेले खुपलेले
आत शिलगत्या दुःखा
सांगा काय बोचलेले

काटे अनंत टोचती
शल्ये काळीज विव्हळ
कसे मोजावे मनाचे
झाले अमाप शकलं

वारा हिव देत व्हता
आता वावटळ झाला
कसं सांगू हृदयात
भावनांचा गलबला

दि.०६/०५/२०२५
रात्री ११.५७ वा.

(७६)
साकारु स्वप्न कैसे

साकारु स्वप्न कैसे वाटेत किती काटे
जावे कुठे कळेना फुटले अनंत फाटे

जे हात ओळखीचे आश्वस्त हाती आले
त्यांचे पुन्हा नव्याने अनोळखी होणे झाले

क्षितिजास थांबताना ते भास होत गेले
दैवे नव्याच सांजी आभाळ फितूर झाले

रडण्यास कोपरा जो वाटे आपुलकीचा
आता तो वाटतो का मजला अनोळखीचा

रातीस नीज नाही स्वप्नास जाग नाही
मिटले नयन न दिसते उघड्याने स्वप्न काही

दि.०७/०५/२०२५
रात्री १२.४३ वा.

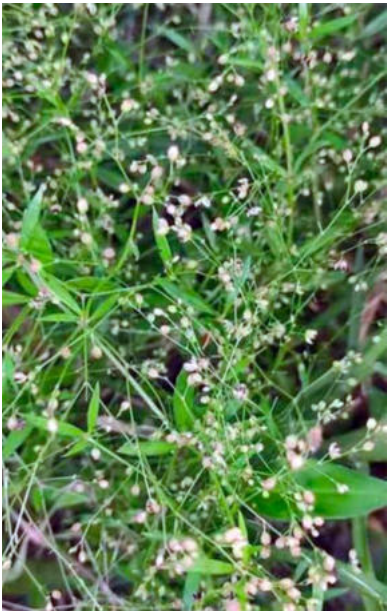

(७७)
गवतफुलांच्या स्मृती ठेवू या

गवतफुलांच्या बहाराकडे का
लक्ष देते कुणी
स्वच्छंदी ते डोलत जाते
पाहो न पाहो कुणी

असे झाले जर असते मानवा
तुझ्या संगती रे
किती दुःख अन किती वेदना
जीव टांगती रे

इतरांकडूनी वाहवा मिळो वा
मिळतील नावे बोटे
त्यावर अवलंबून आपुले
सुख दुःख हे सारे खोटे

जन्मा आलो फुलणे सुकणे
नित्य नियतीने ठरले
कशास सारे सोडून आपण
नको ते गठडी भरले

कुणी तुडवती तरी न अडती
उमलून येती फुले
तुच्छ तृणांकुर तुच्छ त्याहुनी
लेखती गवतफुले

चला होऊ या आणि जगू या
जरा आपुल्यासाठी
गवतफुलांच्या स्मृती ठेवू या
सदैव आपुल्या गाठी

दि.०८/०५/२०२५
रात्री १२.३६ वा.

(७८)
आता कुणास सांगू

आता कुणास सांगू
या वेदना मनीच्या
पाळून जीव दमला
नियमांस ह्या जनीच्या

उठतात कळा आतून
आक्रंदतात भाव
तरी राखते मुखावर
काही न झाले आव

काळीज कोपऱ्यात
बसुनी उदास वाटे
मग घोर अतिघोर
तमाभाळ मनी दाटे

ढळले चुकून वेडे
आसू उरात जे ही
अन एकटेच वाटे
नाही कुणी कुठेही

आवाज देत गेले
ऐकू न कुणा आले
मग सावरून स्वतः
चालून मार्ग गेले

दि.१४/०५/२०२५
रात्री ११.४३ वा.

(७९)
दिसते नवेच स्वप्न

दिसते नवीच आशा
आभाळ भेदलेली
माझीच त्रिज्या आता
मी आहे छेदलेली

शून्यात पाहताना
शून्यास ओलांडले ना
दुःखात गोठलेले
क्षण काही सांडले ना

मागेच सोडले मी
ओसाड गाव माझे
आता पुन्हा नव्याने
घरटे नवेच माझे

विणले नवेच धागे
विणल्या नव्या दिशाही
आता मला लुभवती
येता नव्या उषाही

शिरते कुशीत माझ्या
निजले जरा जराशी
दिसते नवेच स्वप्न
आता मला उराशी

दि.१६/०५/२०२५
रात्री १०.४९ वा.

(८०)
सांगा गुलाबवेड्या

सांगा गुलाबवेड्या
माझ्या मनास थोडे
काट्याविना कसे हे
उलगडून जा कोडे

कवळ्या ज्या पाकळ्या ह्या
दुःखास झेलतात
काट्यांवरी स्वतःला
त्या नित्य पेलतात

का तू उदास होतो
जर बोचतात शल्ये
खरबर हा मार्ग चालून
मग दिसती ही साफल्ये

येतील ऋतू घेऊन
पर्णावली नव्याने
अन झडती पानगळीची
ओसाडशा मनाने

हसरे जरी मुखवटे
हृदयात काही काटे
उजळून आसमंत
तम कोपऱ्यात दाटे

दि.१८/०५/२०२५
रात्री ११.४८ वा.

(८१)
चुकते जगायचे अन

सांगा कुणास आता
भेटावयास जावे
ना सूर ताल काही
कैसे तराणे गावे

ज्याचे नि त्याचे आता
मन हे संकोचलेले
नाही विचारपूस
म्हणे बोल बोचलेले

आकाश बांधलेले
घरट्यात ज्याचे त्याने
अन रंग वेगळाले
लेवून माणसाने

किती कुंपणे पहावी
अन उंबरा पळाला
लागे सुखाचा का हो
मासा कुणा गळाला

चुकते जगायचे अन
माणूस खुंटलेला
आता कुणी न बोले
म्हणे जीव खुंतलेला

दि.१९/०५/२०२५
सकाळी ०९.३२ वा.

(८२)
ये पावसा सुखाने

शिडकाव होत गेले
गेल्या झळा निमाल्या
ऐसेच होत जावे
सुख देत सरी आल्या

आयुष्य पोळलेले
आता मिळो दिलासा
संतप्त भावनांनी
बुडता हव्या त्या भासा

आभाळ भरून यावे
कुणी आपुलेसे की व्हावे
एक क्षणात सारे
संत्रास विलयी जावे

चमको नवीच तडिता
मेघात जळ खळाळे
आता मनात माझ्या
आशा नवी झळाळे

ये पावसा सुखाने
भिजवून जा तू आता
मी आठवे तुला रे
माझ्या मनात रहाता

दि.२०/०५/२०२५
रात्री ११.५४ वा.

(८३)
सुखा समाधानाचा धनी

साथ हवी ती दिलीस तर तू
उमलून येईल हृदय कळी
गालावरती खळखळून मग
खुलून येईल एक खळी

तुझ्या प्रीतीची खूण सापडे
आत शांतता स्वस्थपणे
हातामध्ये हात दिला तू
जाणीव मज निर्धास्तपणे

वाट वाकडी असू दे अथवा
वाट खडबडीत कशीतरी
तुला पाहता अंगी बळ मज
लांघून जाईन दरी गिरी

तू असताना माझी वाटे
पृथ्वी सारी जणू झाली
हातामध्ये स्वर्ग सापडून
अमरत्वे आली खाली

खरे प्रेम बघ असे मिळाले
आता न काही मला कमी
तू माझी झाली अन आता
सुखा समाधानाचा धनी
मी सुखा समाधानाचा धनी

दि.२९/०५/२०२५
रतेय १२.५४ वा.

(८४)
जग नवे उजवायचे

भावनेच्या स्पंदनांना
अंगणांचे बांध का
एक धागा सारखा जो
विश्वहृदयी सांध ना

हासणे जे मोद होता
दुःख वेळी अश्रू ते
वेदनेच्या गावी आणिक
नित दिलासे पसरू दे

रंग डोळ्यांचे विभिन्न
दृष्टी सारी एक ना
वर्ण सारे वेगळाले
सृष्टी ही अनेक ना

शब्द भाषा भिन्न तरीही
भाव येती वाचता
आत वाटे मोर खुलला
मेघ होऊन नाचता

सूर्य चंद्र तारकांचे
घर नवे उगवायचे
काळजाच्या कोशी आता
जग नवे उजवायचे

दि.१२/०६/२०२५
सकाळी ११.११ वा.

(८५)
तुझा कृष्ण लाभेल तुला

नको साधिके दुःख बाळगू
तुझा कृष्ण लाभेल तुला
या जगतातील कृतार्थतेने
सौख्य परम लागेल तुला

चिंता इथल्या इथे सोडणे
देहही राहील इथे उणा
मनात कोरून नाम तू माझे
घेशील तर मग अर्थ पुन्हा

देहापलीकडे कृष्ण सावळा
अंतरंगी दिसतो का तुला
आत्मरूपी बघ मीच तिथेही
देख कृष्णकमळाच्या फुला

सोड उदासी स्वर तू गाशी
वेणू नाद भुलवील तुला
संगीताच्या सप्त सुरातुन
पहा राधिके नित्य मला

जरी वाटते तुला मी सोडून
दूर कुठे गेलो ग असा
आत तुझ्या मी प्रेमरूप हा
जगात आपुला प्रीत ठसा

दि.१७/०६/२०२५
दुपारी ०१.०३ वा.

(८६)

नाहलेली जलपरी

रिमझिम रिमझिम पावसा
तू खुळा वेडा असा
ताप देत्या त्या उन्हाचा
तूच होशी रे दिलासा

आज भिजले चिंब ओली
मी अशी गेले सुखावून
आठवांच्या लाटेमध्ये
आपसूक गेले मी वाहून

थेंब अंगावरती झेलून
मी किती रे तृप्तशी
मोद सरिता वाहते मज
नित मनातून गुप्तशी

ओलसर मम कुंतलातून
गंध पवना तू वहा
राजसा डोळ्यात माझ्या
प्रीतवर्षा तू पहा

बरसू दे मेघातल्या त्या
थंड शीतल जलसरी
आज माझी मीच भासे
नाहलेली जलपरी

दि.३०/०६/२०२५
दुपारी ०४.२६ वा.

(८७)
तुझे येणे वळवाचा पाऊस

तुझे येणेऽऽऽऽऽऽऽऽ
वळवाचा पाऊस
अचानक दिलासा देत
जाण्याचीही हौस

पण केवढी ती उत्सुकता
तुला सर्वांगावर झेलण्याची
दुःखाने पोळल्यावर
सुखाला पेलण्याची

कधी कधी वाटतं
असू दे विरहाचा दाह
मगच अचानक भेटीची
जन्माला या चाह

एक शिडकाव होऊ दे
तुझ्या वेडातल्या बरसण्याचा
सारा शिणवा जाऊ दे
माझ्याही तरसण्याचा

मग पुन्हा वाट पाहीन तुझी
चटक्यांना सोसत
मनात वळवाच्या सरींना
आसवांनी पोसत

दि.११/०७/२०२५
रात्री ११.५१ वा.

(८८)
ओंजळीतल्या सुखाला

ओंजळीतल्या सुखाला
कुणी दाखवा आरसा
पहा डोळ्यात सोहळा
सदा ना दिसे फारसा

सुख हवे म्हणोनिया
किती उठाठेव होई
दुःख पदरातलेही
मग हिरमुसू जाई

थोडीशीही दाखवे ना
कुणी सोसण्या तयारी
सुख घरी मनी आणि
हवे उभे सदा दारी

सुख थांबते कशाला
आहे ठाऊक का तुला
वाट पाहते ते कसे
दुःखा हाताळतो खुळा

आधी सोसणे जरासे
मग सुख सुखकर
दुःखा कोसणे म्हणून
वेड्या आता बस कर

दि.१२/०७/२०२५
रात्री ११.४३ वा.

(८९)
सुख असे का वागते

ओंजळभर सुखासाठी
जीव गहाणेला
काऽऽय उपयोग
सागराचा तहानेला

जन्म जातो शोधण्याला
सुखाची तिरीप
दुःखाचंच तन वाढं
रब्बी वा खरीप

चांदण्याची भूल असे
हूल सुख देते
किती काही बदल्यात
सुख हो मागते

पावसाची सर हवी?
आधी ग्रीष्मी चटके
मोदभरे क्षण हवे?
खिन्न काळाचे फटके

मागे पळताना
हाती कधी ना लागते
कधीच कळे ना
सुख असे का वागते

दि.१३/०७/२०२५
सायं ०५.५४ वा.

(९०)
मुखवट्यांच्या बाजारी

मुखवट्यांच्या बाजारी
मुखवटे मांडलेले
सुख वेचण्या निघता
दुःख असे सांडलेले

आत वेगळे विचार
मुखवट्यांचा संसार
लटकेच हासू आसू
क्षणी महाल,खंडार

भावनांच्या जन्मगावी
कोंडमारा हो त्यांचाच
मुखवटे वाचवती
बोलबाला हो यांचाच

कधी कुणाला कळती
कधी कधीच ना कळे
मुखवट्यांच्या मागचे
कोडे कधीच ना वळे

मुखवटा खरा आहे
का हो आहे हा चेहरा
मुखवट्याच्या मागचा
शोधा दडला चेहरा

दि.१६/०७/२०२५
रात्री १२.३० वा.

(९१)
मनी श्रावण हा राही

श्रावणातल्या उन्हाचा
थाट कुणी हो सांगावा
लपाछपी डाव चाले
आलो म्हणून कांगावा

आले वाटते झणीच
होते गुडूप ढगात
सरी पावसाच्या येती
आनंदून या जगात

बरसता धार ओली
ऊब उन्हेरी देते ना
आस श्रावणी मनात
जागा जिव्हाळी घेते ना

सार जीवनाचे जणू
खेळ क्षणाचाच सारा
आता पडे ऊन आता
सरीवर झुले वारा

सारे दिसते नि जाते
असते नसते काही
सारे सोडुनिया द्यावे
मनी श्रावण हा राही

दि.२१/०७/२०२५
रात्री ११.२९ वा.

(९२)
बाबा एक गल्ला पुन्हा

बाबा एक गल्ला पुन्हा
नव्याने दे मला
खळखळाट सुखाचा तो
ऐकू दे ना मला

आता तुझी लाडकी रे
संसारी बुडाली
तुझी बाळ परी दूर
देशाला उडाली

अजूनही खिशातून
तुझ्या सुख नाणे
तुझ्या सोबतीने माझे
बाळबोध गाणे

आता बाबा तुझ्या साठी
मीच गल्ला घेईन
रोज काळजी प्रेमाचे
तुला नाणे देईन

साठवून ठेव मग
फोडू एकेदिवशी
लहानपणी फोडून
खुश होतसे मी जशी

तुझ्या माझ्या नात्यातल्या
संपदेचा गल्ला
बापलेकींच्या मायेवर
कोण मारू शके डल्ला

दि.०३/०८/२०२५
सकाळी ०५.२१ वा.

(९३)
ती पूर्णाकृती होईल ना

कलाकुसरीच्या सीमा साऱ्या
इथे दाटल्या मुक्तपणे
फुले डोलली त्यावर आली
फुलपाखरे उन्मुक्तपणे

रंग उमलले गंध लेऊनी
केशकुंतली माळीयले
अंबाड्यातील सुमनसख्यांनी
देठ माहेरी गाळीयले

झगाच विणला फुग्यासारखा
आयुष्याला गुंफीयले
रीत शोधली आनंदाची
मन धाग्यातून मांडीयले

उभ्या आडव्या सुखदुःखांच्या
जीवनरेषा शिवताना
वीण न उसवो म्हणून अट्टहास
आत्मबंध कळो निवताना

निव्वळ आकृती एक कलाकृती
ती पूर्णाकृती होईल ना
माझे मीपण ईश निरूपण
मर्माहुती दिवी जाईल ना

दि.२५/०९/२०२५
रात्री ०९.२३ वा

(९४)
वेचूया सोने आनंदाचे

वेचूया सोने आनंदाचे
ते पदरी पडलेले वा दडलेले
कधी मिळतील झरे खळखळते
कधी ते प्रवाह अडलेले

पहावे निसर्गात तो डोले
कधीतरी कोकीळ स्वरात बोले
आनंदाचे काय सांगावे
काळजातील मधुगरे ओले

पहावा इतरांच्या आनंदी
कुणीतरी मिळवतो होऊन छंदी
खग होऊन उडता यावे
कल्पनेतील नभी स्वच्छंदी

कधी मग गर्दीत सापडे वेडा
कधी मोदाचा मुखात पेढा
कधी तरी गढून दडून जातो
कधी दुःखाचा त्याला वेढा

कधी खणून काढणे त्याला
कधी फुलांसवे वेचावे
कधी आत असता जाणावे
कधी दूर तरी खेचावे

दि.०१/१०/२०२५
रात्री ०९.४८ वा.

(९५)
मागे उर्मिला ठेवली

पतीराजा प्रिय सख्या
स्वप्न फुले जीवनात
आले वरून प्रियाला
छवी सुखाची मनात

कसे सांगू मी कुणाची
दृष्ट लागली कुणाला
दिसे जरी राम सीता
गेले वचनी वनाला

पाठीराखा माझा सखा
होत रामाची सावली
साऱ्या त्यागाची कथाच
मागे उर्मिला ठेवली

जीव तुटला तुटला
झाला आकांत किती रे
क्षणोक्षणी उर्मिलेला
जाळी विरह चिती रे

शब्दही न बोलताच
प्रिया गेलास निघून
कुणाकडे पहायाचे
चौदा वर्षे मी इथून

जाळतात चांदण्याच्या
पूनवा ह्या हृदयाला
रोज अवस दिवस
उठे घास गिळण्याला

तरी निरोपास तुझ्या
जागते मी मरताना
कर्तव्याची आहुती रे
राख होत उरताना

कधी येशील प्रिया तू
शिणलेले गात्र माझे
सारे देऊनिया रिते
जीवनाचे पात्र माझे

वेदनेला उरी जागा
प्रीत प्रियाचा हा धागा
प्राण तगवू कसा रे
दिला जन्माचा तू त्रागा

दि.०२/१०/२०२५
रात्री १२.३९ वा.

(९६)
चतुर्दशीला पूनव

कोजागिरीच्या आदली
रात्र उगाच दमली
तिची वाट चांदण्याची
हिरमुसंत गमली

म्हणे मनात बापुडी
कधी पूर्ण मिळे बिंब
चंद्र पौर्णिमेचा आज
व्हावा माझ्यातच चिंब

दुःख कळेल कुणाला
एक पाऊल मी मागे
काय कमी सांगा एक
कला दुस्वासाने वागे

उगवावी तेजासवे
चतुर्दशीला पूनव
मग परिसीमा नाही
आनंदाला ना उणव

बदलतील का तिथी
साऱ्या पूर्णतेस जाव्या
प्रत्येकीच्या नशिबाला
चांदण्याच्या राती याव्या

दि.०५/१०/२०२५
रात्री ११.३६ वा.

(९७)
सुख ओथंबून आले

सुख ओथंबून आले
भरभरून वाहिले
असे जीवनाने आधी
कधी कधी ना पाहिले

जन्म गेला प्रतीक्षेत
आटापिटा किती झाला
एक कवडसा कधी
हलके डोकावून गेला

वाटे भेटेल कधी हे
कधी बिलगेन त्याला
त्याला सुख विचारावे
सुख प्याला ज्याने प्याला

अमृतची धरेवर
सुख रूपात सांडले
कुणी कुणी सांगा पाहू
खेळ सुखाचे मांडले

नको सरायाची काळ
जावा सुखात सुकाळ
तिथे थांबावा समय
ठरो सौख्य नित्यपाळ

दि.०८/१०/२०२५
रात्री ११.५९ वा.

(९८)
जितके जगणे उजळ उजळणे

तिथल्या तैल खुणांनी ओळखा
दीप होते जळलेले
उजळवून मग आसमंत परि
निज तळ हो मळलेले

नसे कधीही पर्वा कशाची
जळून संपून जाणे
उगाळून चंदने उरावे
तैसे सुगंध गाणे

झाली आता लख्ख दिवाळी
दिवे अजून कोपऱ्यात
एक ही पणती कशास वेडी
थांबलेली उंबऱ्यात

उजळण्यास जे जळले स्वतः
ते आता दुर्लक्षित
उत्साह जो आणता तयांना
ठेवण्या कुठे सुरक्षित

इकडे तिकडे पडतील काही
अडगळ कुणा नशिबी
कुणी पुन्हा पेटतील काही
असतील का हो हिशोबी

देऊन तेजा तेही जातील
विसरून स्वत्व सुखाने
जितके जगणे उजळ उजळणे
दुःखे कशास फुकाने

दि.२५/१०/२०२५
रात्री. ११.४२ वा.

(९९)
तूच सांभाळी प्रभो रे

दर्शनासी बोलवा
देवा तुम्ही आता तरी
दाखवा निजरूप सुंदर
प्राप्ती जन्माची खरी

भवसागराची ही व्यथा
सांगू कुणाला अन कशी
दुःख विपदांच्या सदा
जाळ्यात पडते मी फशी

सुख तुझ्या चरणाशी आहे
हे आता कळले मला
तूच सांभाळी प्रभो रे
धरणीवरी जीवांसी सकला

कोणत्या भोगातले हे
सारे भोग भोगती
कर्म फेरा जैसा ज्याचा
ते तसेची वागती

संपू दे कुकर्म अवघे
पुण्यकर्मे नित घडो
शिर सदा झुकवून आमुचे
चरणकमळी तव पडो

दि.३१/१०/३०२५
रात्री ११.४८ वा.

(१००)
भुरळ भुरळते कधी कधी

भुरळ पडते कधी कशाची
भुरळ भुरळते कधी कधी
आयुष्याची भुरळ माणसा
जगण्याची प्रेरणा आधी

कधी कुणाला आनंदाची
पडते भुरळ नि हुरळून तो
विसरून जातो दुःख केवढे
घेऊन उसळी उसळून तो

ईश रूपाची पडुनी भुरळ ही
भक्त मंदिरी गढून जातो
कुण्या कामिनीच्या भुरळीतच
युवक कुणी हा अडून जातो

कुणास पडते कर्म भुरळ तर
कुणास धर्म भुरळ सारखी
कुणास कसल्या भुरळ जादूने
जगरीती ही होते पारखी

भुरळ ही पडते म्हणुनी जगती
माया चाले इहलोकींची
अध्यात्माची जाण जाणता
दीप्त मार्गिका परलोकींची

दि.०३/१०/२०२५
सकाळी ०८.२३ वा.

(१०१)
हुंदके आले तरी

गहिवर किती किती दाबलेले
निःश्वास किती मी कोंडलेले
आवंढे गटकन जे गिळलेले
एकांती हिशेब सारे मांडलेले

कसे सांगावे कुणा
आत डाचताती किती
शल्ये मनी लपलेले
दडलेल्या किती भीती

हुंदके आले तरी
मुक्या मुक्याने दिले होते जे
आता पुन्हा आठवात येती
परि नवे नवे भासताते जे

ओघळलेल्या आसवांच्या
गालावरती सुकल्या रेषा
खारट दुःखातून बुडवती
दूर लोटती प्रीत प्रदेशा

कंठू कसे जे जीवन म्हणती
रोज रोजचे हे रडगाणे
रुसलेल्या दैवगतीचे
विसाव्याचे मीच ठाणे

दि.०९/११/२०२५
रात्री ११.३४ वा.

(१०२)
वाट डोंगरी वळती

वाट डोंगरी वळती
तिला काय ते माहीत
कसे कुठले वळण
कोणी घ्यायचे नाहीत

येत जातील जे तिथे
त्यांना वळावे लागेल
खाई दुःखाची हळूच
सावध चुकवावी लागेल

श्वास रोखत चालणे
हळूहळू पुढे जाणे
जरा संयमाची वेळ
जातील ते शहाणे

नको इथे थांबायचे
थोडे थोडे रांगायचे
इथे जगण्याचे मना
वळण हे सांगायचे

चित्त एकाग्र ठेवता
वाट वळणी पाहता
लाभे सरळ रस्ता
नेत्र ज्योती ह्या तेवता

दि.१७/११/२०२३
सकाळी ०७.१४ वा.

(१०३)
राधा संपली नाहीच

पुन्हा उमल सख्या रे
आज बागेत सावळ्या
तुझ्या भावना नीलम
तुझ्या आठव रे निळ्या

तुझे गंध मोहवीती
मोहनाची साद देती
रासलीलेत राधेला
आपसुक बोलावती

तुझे पराग रेशमी
तुरे भावनांचे भुरे
राधा संपली नाहीच
श्यामरंगात ती उरे

तुझ्या कळ्या नि पाकळ्या
हृदयात साठविल्या
पानोपानी कुंजवनी
केली आपुल्या आठवल्या

पुन्हा म्हणून सांगते
रोज उमल उमल तू
कृष्ण राधा गोड कोडे
थोडे थोडे उकल तू

दि.१९/११/२०२५
सकाळी ०८.२७ वा.

(१०४)
पहा दिव्यांचे रिंगण

पहा दिव्यांचे रिंगण
उजळलेले अंगण
जळण्याचे वसे इथे
रोज द्यायचे आंदण

कधी रात चांदण्याची
कधी अवस अंधारी
कधी दुःख रेंगाळते
कधी सुख येते दारी

जरी सोबत पेटले
कसे सांगायचे कुणी
कोण किती जळणार
वाट(त) कुणाची हो उणी

नको विचार कशाचा
दाह मनाला फुकाचा
उजळणे व्हावे नित
व्हावा प्रकाश देहाचा

संपणारे संपायचे
किती कुठे गुंतायचे
वाट चालावी आपण
कुणी वृथा जुंपायचे

दि.२०/११/२०२५
सकाळी ०७.२२ वा.

(१०५)
जगणे ते खरे

आता कुणासाठी कसे
झिजायचे मी
ओल्या पावसात आधी
भिजायचे मी

उन्हे अंगावर ऊब
शरीरात घेत
घरट्यात सुखासुखी
सुख नेत नेत

पिंपळाच्या सावलीत
नीज माझी व्हावी
निजताच पापणीत
झोप गाढ यावी

वारा जरा थंडगार
पीत मी रहावे
आकाशात इंद्रधनु
कधीही रेखावे

मातीमध्ये मुरु द्यावे
गंध मातकट
किती चवी किती वास
हुंगावे उत्कट

जगण्याचे ताण आता
पुरे झाले बरे
निसर्गाच्या कुशीतच
जगणे ते खरे

दि.२३/११/२०२५
सकाळी ०९.४३ वा.

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

  पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)

  २३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५

  ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com

  मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली. (https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २0२0 प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/ सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्‌भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा: हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्‌भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

''**साहित्यिक व्रत**'' म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील 'हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड' मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक 'विवाह संस्कार' २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्यायः, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर 'प्राचीन भारतीय समाज', 'सूर्य शक्ती और मानव', 'कौटिलीय अर्थशास्त्र', 'स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २' ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

  त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्‌गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी-जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड-गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग-निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध, युगंधरा, सुख सुखाचं, पानापानातली कथा (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश, निरव नमन (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप-स्वरूप, श्रीरंग (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री, सहा सोहळे (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी, कामिनी, फुललेलं मौन (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता, शब्द तुझ्या नावाचे (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी, मृणालिनी (स्त्रीजीवन), प्रमिला (धरती-आकाश), लाघव वेळा (सकाळ-संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती, क्षणांचं देण, आयुष्याचं गाव (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर, दरवळ तुझे नि माझे (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिक प्रतिक्रिया - कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रिया), गंधराणी (मिश्र कविता), श्रावणी (पाऊस कविता), उल्का (गझल), तेंव्हा (वेळा), नभ मोजताना (धरती-आकाश), जरा रेंगाळले (वाट), रंगतनु, कृष्णकांत (रंग), कविता माझी, लोभसवाणी (सर्वोत्कृष्ट कविता), कवडसा, मृण्मयी, अबोली, अनावर मना, मल्मली, अक्षरा, अनुरंग, नवी नवेली, मन ओथंबुन गेले, उमलवाट, (मिश्र कविता) मन मनुल्या (मन), सुखाचा किनारा (सुख-दुःख) यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग-१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात - डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये 'मंजु मंजिरी' आणि 'सर्ग निसर्ग' नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके –

(मन) – वेध मनाचा, शब्द पाखरं, मन मोहरून माझे, (पशु-पक्षी – घरटे) स्पंदनरेषा, (नाती-गोती) – थांब जरा तू, (गंध-सुगंध) – आनंद गंधपाणी, दूर त्या तिथे, (स्त्रीजीवन) – उडण्या हे आभाळ, (चंद्र आणि लज्जा या भावनांवरील कविता) – घडते नवेच काही. (संस्कृत बाल काव्यसंग्रह) – बालमोदिनी, सुधा मूर्ती यांच्या 'तीन हजार टाके' या मराठी पुस्तकाचा संस्कृत अनुवाद – त्रिसहस्रसीवनम्, (संस्कृत अनुवाद) – मनुष्यः.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२-२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ''साहित्य रत्न'' पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०

- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८
- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source =whatsapp_web & utm_ medium =social& utm_ campaign=socialshare buttons
३	"आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे." साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/mah a_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/mah a_governor/status/143955 9859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गा:'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya- akademi-award-for- translation-autobiography- of-prakash- amte-poet-prof-dr- manjusha-kulkarni- prakashwata-zws- 70-2612674/lite/ ?utm_source=whatsapp_ web&utm_medium=social& utm_campaign=socials harebuttons
७	https://mr.wikipedi a.org	https://mr.wikipedia.org/ wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/ 6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/ 7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924 672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/ InfoVidarbha/status/ 1418559733921816 580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/ VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/IT LxInwuJc ; https:/ youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/ m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid=1266 533350529198id=10001517 6343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid= 4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम - ''सर्ग_निसर्ग'' ऑडिओ अल्बम - ''मंजुमंजिरी''	<https://vy6s8.app.goo.gl/ NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl /A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com /live/7-dyWQaLA?si=mid 7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग - १	https://youtu.be/TrNMBV_ ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग -२	https://youtu.be/NpvMk- Pu4dOs?si=typfHtOvNg- 1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : १२०
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : १२
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

● ● ●